

אוגוסט 2009

מלכות חולפת

מחזה בשתי מערכות מאת מוטי לרנר

חיו של היינריך היינה שימשו השראה בלבד לכתוב במחזה,
ורוב המתרחש בו הוא פרי דמיונו של המחבר.

©

כל הזכויות שמורות למחבר

רח' מסדה 5 רמת השרון 47290
טל. 03-5405295 פקס. 03-5491693
E-mail: motti_lerner@hotmail.com

מבוא

"מלכות חולפת" נכתב על פי קורות חייו של המשורר היהודי-גרמני היינריך היינה בימי גלותו בצרפת. היינה נאלץ לעזוב את גרמניה ב-1831 לאחר שהעז לבקר בשיריו את המשטר בפרוסיה. אף על פי כן לא חדל מלך פרוסיה לרדוף את המשורר הגולה בניסיון להשתיקו. חרם הוטל על ספריו והעיתונים אולצו לדחות את מאמריו. למרות זאת המשיך היינה בכתיבה ביקורתית רדיקאלית ונועזת. הוא תקף בשירה ובפרוזה את המלך, הממשלה והכנסייה, את הצבא, וגם אותם אינטלקטואלים שלא התגייסו למאבק למען דמוקרטיה וחירות בגרמניה. היינה עמד בראש מאבקם של אנשי הרוח הגרמנים הגולים נגד מלכי פרוסיה עד נשימתו האחרונה. הוא נפטר בפריס ממחלה קשה ב-1856. למרות שהמחזה עוסק בדמות היסטורית, אין זה מחזה היסטורי. המחזה בוחן את מעמדו של הכותב בחברה המודרנית ואת יכולתו להשפיע על המציאות הפוליטית על ידי יצירת שיח ציבורי המתמקד בערכיו של המשטר הפוליטי. המחזה בוחן גם את המחיר האישי שמשלם הכותב המציג ומבקר את הערכים האלה ותובע לשנותם.

רוב המחזה מתרחש בפריס בשנים 1831-1856

הדמויות:

1. היינריך היינה - משורר גרמני גולה (34)
2. לודוויג בקרמן - סופר ועיתונאי גרמני גולה (45)
3. מתילדה - אשתו של היינה (19)
4. מדם ז'ולי - דודתה של מתילדה (60)
5. מרי ברתולומיי - נסיכה, בעלת טרקלין (40)
6. אלפרד מתייה - מזכיר האקדמיה הצרפתית, מחזר של מרי ואחר כך בעלה (45)
7. פאולו - משרת אצל מרי (35)
8. וולפגנג שטראוס - גולה גרמני (35)
9. ז'נט - אשתו של שטראוס, ואהובתו של בקרמן (42)
10. בראונר - משורר גרמני גולה (38)
11. גלוק - גולה גרמני, ידידו של בראונר (44)
12. ליזכן - מלצרית גרמנית (30)
13. גרטכן - מלצרית גרמנית (28)
14. אלבר - שוטר רחוב פריסאי (50)
15. קמילה זלדן - צעירה גרמניה, מעריצה של היינה (בת 25 במערכה שנייה)
16. פרידריך וילהלם השלישי - מלך פרוסיה (60) - במערכה ראשונה
17. פרידריך וילהלם הרביעי - מלך פרוסיה (50) - במערכה שנייה
18. הברון קוטה - בעל העיתון בו כותב היינה (50)
19. יוליוס קאמפה - המו"ל של היינה (39)
20. פרידריך הופמן - צנזור (41)
21. נגני רחוב, שוטרים, קצינים, שומרי גבול, וכו'.

רוב השחקנים ישחקו כמה דמויות.

תפאורה:

במה ריקה. האביזרים הנזכרים יוכנסו ויוצאו בידי הדמויות, בגלוי. התפאורה צריכה לספק פתרונות תיאטרוניים מרומזים למקומות בהם מתרחשת העלילה.

סגנון

המחזה כתוב כהצגה של קבוצת שחקנים, שבה המרכיבים התיאטרוניים חשופים לעיני הצופים. הנגנים נראים על הבמה לכל אורך ההצגה. מספר שחקנים הם מקהלה השרה משירי היינה. כששחקנים מהמקהלה משתתפים בסצנה, הם יוצאים מהמקהלה ונעשים דמויות בסצנה באמצעות פרט לבוש או אביזר.

השירים

השירים המופיעים במחזה תורגמו בידי שמעון לוי ומוטי לרנר מלבד "פריסת שלום" שתורגם בידי לאה גולדברג ו"שיר אביב" שתורגם בידי ש. שתל

מערכה ראשונה

תמונה 1

1831. גבול גרמניה-צרפת. לילה. סופה. המקהלה שרה את "פריסת שלום" של היינה.

אט זורמת בנפשי	עופה נא אל הגינה
מנגינת הטוהר	בה פריחה התחילה
עופה שיר אביב חופשי	אם תפגוש בשושנה
אל מרחב שטוף זוהר	תן את ברכתי לה ¹

לבמה נכנסים היינה וקאמפה ב"מרכבה". קאמפה מצליף ב"סוסים".

לו שמעת בקולי, לא הייתי צריך להבריח אותך את הגבול כמו גנב בלילה.	קאמפה:
אני גאה לברוח, יוליוס.	היינה:
רק שוטה כמוני מסוגל להוציא לאור ספר שכתוב בו שמלך פרוסיה והבישופים יבלעו זה את קיאו של זה כדי לשעבד יחדיו את גרמניה.	קאמפה:
אתה תוסיף עוד קומה לבית שלך בזכות הספר הזה.	היינה:
המלך שולח אחרריך בלשים כי הוא מפחד ממך!?	קאמפה:
אז למה הוא שולח אותם? לגלות איך אני כותב, כדי לכתוב כמוני?	היינה:
כי אתה פוגע בכבודו! (בזעם) ולמה היית צריך להוסיף את הבדיחה המטופשת על המודעה של יהודה הזקן באלגמיינה צייטונג, שהוא לא הסמיך שום אדם עלי אדמות לדבר בשמו? הרי קוממת עליך את כל הכנסייה.	קאמפה:
גם אתה צחקת כשקראת אותה.	היינה:
המלך יהרוג אותך בגללה.	קאמפה:
על מה אתה כועס יותר, יוליוס? שנאלצת לעזוב את האח הבוערת בביתך בחצות הלילה, או שהאווז שלך החליט להטיל ביצי זהב בפריס?	היינה:
אל תתייהר, היינריך. אף מו"ל מלבדי לא יוציא לאור את הספרים שלך.	קאמפה:
לא אתפלא לגלות יום אחד ששיחדת את הצנזור כדי שיאסור למכור את הספר הזה. מה שנאסר, נמכר תמיד יותר טוב.	היינה:
לא הפעם.	קאמפה:

הם עוצרים במעבר הגבול. היינה מושיט לקאמפה יד ללחיצה. קאמפה מבליג על כעסו, מחבק אותו ונפרד ממנו. היינה מושיט ניירותיו לשני השומרים.

לא עוברים בלילה. תבוא בבוקר.	שומר א':
(נותן לו מטבע) קח.	היינה:
אתה רוצה שאני אפתח שער בחצות לילה בשביל תאלר אחד?	שומר א':

היינה מוציא עוד מטבע. שומר ב' שהציץ בתעודות ממהר לפתוח את השער.

אדון היינה? כבוד גדול הוא לי. אדוני יכול לעבור.	שומר ב':
---	----------

¹תרגום: לאה גולדברג

שומר א': קודם שישלם.
 שומר ב': לפני שש שנים פגשתי אישה יפה, אדון היינה. לבחור מכוער כמוני לא היה סיכוי. אבל לא ויתרתי. בכל ערב קראתי לה אחד משיריך. כעבור חודש התחתנו. היום יש לנו ארבעה ילדים. והיא כבר לא כל כך יפה.

היינה מחזיר את המטבע לכיסו, חוצה את השער ויוצא. אור עולה על לשכת המלך פרידריך וילהלם, בה נמצאים המלך והצנזור הופמן. קאמפה נכנס.

פרידריך: אתה הוצאת לאור את הספר הזה, קאמפה, למרות שידעת שהצנזורה תפסול אותו.
 קאמפה: אדוני המלך, מסרתי את הספר לידי הצנזור ברגע שיצא מן הדפוס.
 פרידריך: היית חייב למסור לו את הספר לפני שהדפסת אותו.
 קאמפה: לפי החוק, אדוני, עלי למסור לו לפני ההדפסה רק ספרים שיש בהם פחות משלוש מאות ועשרים דף.
 הופמן: לפי המידע שבידי, מר קאמפה, היו בספר הזה רק שלוש מאות דף. אתה ביקשת מהיינה שיכתוב מבוא כדי שיהיו בו שלוש מאות עשרים ואחד דף.
 קאמפה: ביקשתי מהיינה מבוא כדי להסביר לקורא את הספר.
 הופמן: המבוא הזה הוא שיר הלל למהפכה בצרפת.
 פרידריך: שלושים וארבע שנים אני בונה ממלכה, קאמפה. כל מי שניסה להפריע לי, כבר אינו יכול להתחרט. כדאי שהיינה יזכור את זה. אם הוא חושב שידי קצרה מלהשיג אותו בפריס, הוא טועה. (חשכה)

תמונה 2

פריס. לילה. בית הקפה בו מתקבצים הגולים הגרמניים. בפינה קבצן מנגן באקורדיון. ליד אחד השולחנות יושבים בקרמן, בראונר, גלוק, ז'נט ושטראוס. ליזכן, וגרטכן מגישות להם בירה.

בקרמן: כך לא תתחולל מהפכה בגרמניה. כשהמלך פרידריך וילהלם ישמע מפי מרגליו מה יופיע בגיליון הבא של "המהפכה הגרמנית" הוא ייכנס למיטה וינחר בשלווה.
 בראונר: אני כותב את שיריי בנהמת ליבי, לודוויג.
 שטראוס: אני מוכן לתרגם עוד מאמר של רובספייר.
 בקרמן: האשמה כולה מוטלת על קומקום החרסינה שעומד אצלכם על השידה.
 בראונר: קומקום החרסינה?
 בקרמן: אתם חוששים שאם תכתבו משהו שיכעיס את המלך, תיאלצו לקום ולברוח, ובטלטולי הדרך עלול הקומקום להישבר.
 גלוק: קנינו אותו כדי להכין תה.
 בקרמן: הרוכל שמכר לכם אותו, היה סוכן של המלך. הוא פיתה אתכם לקנות אותו כדי לרפות את ידיכם.
 שטראוס: על זה בודהה היה אומר: גדול הנמשל מן המשל.
 ז'נט: מספיק, וולפגנג.
 בקרמן: אם שוחרי מהפכה אנחנו, עלינו לשבור את כלי החרסינה.

נכנסות ליזכך וגרטכך ונוטלות כמה כסאות בידיהך.

ליזכך: סוגרים.
 בראונר: ומה יהיה על המהפכה, ליזכך?
 ליזכך: עוד מעט ירד גשם. זה לא מזג אויר בשביל מהפכה.
 גלוק: מי שיינק משדייך, ליזכך, יהיה עבד כל חייו.
 ליזכך: לו שפכתי לים את כל הבירה שמזגתי למען גרמניה החופשייה, הוא כבר היה עולה על גדותיו.

לפתע נשמעות תקיעות חצוצרה וקריאות "עצור!" גבר נושא מזוודה נכנס במרוצה, ולפני שמישהו מזהה אותו, הוא מחבק את גרטכך הנדהמת, ומסתיר את פניו בחיקה. השוטר אלבר הנכנס אחריו איננו מזהה בו את הבורח.

אלבר: לא נכנס לכאן מישהו? אני עובר ברחוב ובודק את המנעולים, ופתאום מישהו רץ. "עצור!" אני אומר לו. "יה, יה, אִיין מומנט" הוא עונה. לא הספקתי לכבול אותו, והנה מופיעים חמישה בריונים - גם הם "יה- יה, אִיין מומנט" - ורוצים לחטוף אותו. שלפתי מיד את החצוצרה, אותה חצוצרה נאמנה שהריעה לניצחון בקרב אוסטרלייך, שבישרה את הנסיגה ממוסקבה, שליוותה את הקיסר בדרכו האחרונה לסנט הלנה. הבריונים שמעו את התרועה ומיהרו לברוח, אבל עוד אני מנגב את הרוק מגרונה הניחר של החצוצרה, והנה גם ה- "יה, יה, אִיין מומנט" הראשון נעלם.
 בקרמן: לא ראינו אף אחד, מסייה אלבר.
 אלבר: אתה בטוח, מסייה בקרמן?
 בראונר: לא ראינו אף אחד.
 אלבר: כל הגרמנים והזונות מתקבצים ברחוב שלי. למה? יש לי ששה ילדים ואישה חולה, ואבא זקן שהתחרש בקרב ווטרלו. אם תראו אותו, תזעיקו אותי, נכון?
 בקרמן: בהחלט, מסייה אלבר.

השוטר יוצא. גרטכך מרפה מהגבר ומסדרת את חזייתה.

גרטכך: אדוני הנכבד לא היה מוכרח לנצל לרעה את הרגש הפטריוטי שלי.

הנוכחים נדהמים לגלות שהגבר איננו אלא היינה.

בקרמן: היינריך!
 בראונר: היינריך היינה!
 שטראוס: אלוהים שבשמיים.
 היינה: לא ידעתי שמשוררים זוכים בפריס לכל כך הרבה כבוד. פמליה שלמה המתינה לי. בברלין משליכים משוררים למרתפים אפלים שבהם ממתינים להם רק עכברים.

- בקרמן: קראנו את "רשימות מסע" שלך, היינריך, וידענו שהמלך לא יבליג. בכל יום חיפשנו אותך בין הנוסעים שחצו את הריין.
גלוק: שמענו שהמשטרה אספה את הספרים שלך מהחנויות.
בראונר: לא ידענו אם אתה ממשיך לכתוב.
היינה: כששוטר בגרמניה רואה אדם מחזיק עט, הוא שולף מיד חרב.
בראונר: כאן איש לא יסגור עיתון שאתה כותב בו.
גלוק: **(בהתרגשות)** בכל בוקר אביא לך נייר ודיו.
שטראוס: **(לוחץ את ידו)** רובספייר אומר בספרו על המהפכה, שאני מתרגם לגרמנית, כי...
ז'נט: מספיק, וולפגנג.
בקרמן: בירה לכולם, ליזכן.
היינה: לו ידעתי שתשמחו כל כך לקראתי, הייתי בורח לכאן מזמן.
בקרמן: הבה נרים כוס לחיי הצנזורים בגרמניה, שבזכותם נקים כאן לגיונות של סופרים שוחרי חופש.
היינה: דווקא קיוויתי שיעצרו אותי בגבול. בריחה הרואית מהגרדום הייתה מכפילה את מכירת הספרים שלי. בעצם, מוטב היה שיוציאו אותי להורג. שירים בינוניים של קדושים מתים נמכרים הרבה יותר טוב משירים נפלאים של גולים חיים.

כולם צוחקים, משיקים כוסות ושותים.

- בקרמן: עלה במוחי רעיון, היינריך. בגיליון הבא שלנו נפתח מדור חדש. שיחות בקרמן והיינה, או היינה ובקרמן, אם תרצה. לא סתם שיחות, אלא ויכוחים, פלפולים, עקיצות, מריטת נוצות וכרבולות. יחד נלגלג על המלך הבור, על האריסטוקרטיה הרקובה, על הכנסייה המושחתת.
ז'נט: על האינטליגנציה האימפוטנטית.
גלוק: אני מוכן לרשום כל מילה שתצא מפיהם.
בראונר: **(להיינה)** בצרפת לא יעזו לצנזר אותך.
שטראוס: ובעמוד האחרון אוסיף שורות מיומנו של רובספייר.
בקרמן: הגיליונות האלה יימכרו בכל גרמניה. בחנויות ספרים. בבתי מרקחת. בדוכני הירקות. באטליזים. בתוך כמה חודשים יצא מלך פרוסיה מדעתו. הוא יהיה השליט הראשון בעולם שיודח בעזרת שני עטים.
שטראוס: בבוקר נלך לכיכר לווי ה-16, ותשוחחו במקום שעמדה הגליוטינה.
גלוק: ומשם נלך למקום שעמדה הבסטיליה, ותשוחחו ליד כתמי הדם שניגר מפצעי המורדים.
היינה: אני מקווה שאחר כך תבואו כולכם לומר קדיש בהלוויה שלי.
בקרמן: איזה הלוויה?
היינה: אתם לא רואים את החבל הכרוך על צווארי?
גרטכן: אל תדאג, מר היינה. תמיד תוכל לנצל את הפטריוטיות שלי.
ליזכן: אני מוכנה להסתיר אותך גם במקום יותר בטוח.
בקרמן: כאן צרפת, היינריך. הייתה כאן מהפכה לפני כמה שנים.

- היינה: אני בטוח שמלך צרפת ומלך פרוסיה שמעו עליה, אבל אני גם בטוח שלמען הידידות ביניהם הם לא יהססו להדק את החבל סביב צווארי, עד שיהיה לי קשה מאוד לנשום.
- בקרמן: גם אחרי עוקבים בלשים, היינריך. בשנה שעברה הצעתי למלך פרוסיה לחסוך את הוצאות השכר שלהם, ולשכור אותי לעקוב אחרי עצמי. אני מוכן לשלוח לו דוחות מפורטים הרבה יותר.
- היינה: לו היית כותב כמוני, הוא היה הורג אותך מזמן.

שתיקה. בקרמן נפגע. ידידיו, המודעים לרגישותו, חוששים מתגובתו. היינה מתחרט.

- היינה: זה הפחד, לודוויג. אותו פחד שארב לנו ברחוב היהודים בפרנקפורט, בדיסלדורף, בהמבורג. מה אני יכול לעשות כשמישהו רודף אחרי עם סכין שלופה, וצועק שהוא רוצה לדקור אותי? לספר לו בדיחה? כשאני נתקף פחד, אני מתמלא רעל, כדי שמי שיטרוף אותי ימות כשיסיים לעכל אותי.
- בקרמן: **(מוחל על כבודו)** אם אתה חושש כל כך לחייך, אני אכיר לך אישה שתשיג לך את חסותה של ממשלת צרפת.

תמונה 3

טרקלין הנסיכה מרי ברתולומיי. נכנס פאולו המשרת.

פאולו: הנסיכה מרי תשמח לקבל את פניכם!

נכנסת מרי, יפהפייה מרשימה, כבת ארבעים.

- מרי: בונז'ור מסייה בקרמן.
- בקרמן: בונז'ור מדמואזל.
- היינה: **(קד)** היינריך היינה, גבירתי.
- מרי: אתה האיש שמפחיד את מלך פרוסיה? אתה נראה עדין מדי. אתה גם פחות מכוער מכפי שאפשר לצפות ממשורר, שכתב כל חייו על אהבה נכזבת.
- היינה: אני מקווה, גברתי, שכאן אוכל לכתוב על אהבות שלא הכזיבו.
- בקרמן: לא שירי האהבה של היינה מטרידים את מלך פרוסיה, מדמואזל, אלא אלה החושפים את עריצות המלך. סוכניו בפריס קיבלו הוראות ברורות.
- מרי: **(להיינה)** דרך אגב, מסייה, אתה חושב ששיריך החושפים את עריצותו של המלך הם טובים?
- היינה: אם הם חושפים את הסיבות לעריצותו. אם הם מגלים מדוע הגרמנים נכנעים לו.
- בקרמן: הם שירים טובים כי נכתבו בידי משורר שאיננו מסתגר בעצמו וכותב על ייסורי ליבו. היינה כותב להמונים, חושף בפניהם את ייסוריהם, ומכשיר אותם לקראת המהפכה.
- מרי: משוררים הכותבים להמונים, הם בדרך כלל המוניים.
- היינה: רק אם הם מתחנפים להמונים.
- בקרמן: אני מקווה שהנסיכה איננה מזלזלת בחשיבות המהפכה.

- מרי: אינני מזלזלת בחשיבות המהפכה. אני חרדה לגורל השירה.
 היינה: אם המהפכה תבטיח חירות, היא...
 בקרמן: **(קוטע אותו)** גורל השירה תלוי בגורל המשוררים. היינה זקוק להגנה כדי להמשיך לכתוב. אנחנו מבקשים שתשפיעי על ידידיך בממשלה לפרוש עליו את חסותם.
 מרי: הוא יזכה בחסות אם שיריו יהיו ראויים לה.
 היינה: לולא היו ראויים, מלך פרוסיה לא היה מנסה להרוג אותי.
 בקרמן: לנסיכה יש השפעה רבה על מזכיר האקדמיה.
 מרי: אני יכולה להשפיע על מזכיר האקדמיה יותר ממהפכן ותיק כמוך?
 בקרמן: יופייה של מדמואזל מעניק יתר משקל לדבריה.
 מרי: אדוני הנכבד, אתה מבקש ממני להציע למזכיר האקדמיה את גופי?
 בקרמן: גברתי היקרה...
 מרי: הייתי נענית, לו היית מודה בכך ומכבד אותי על כך. אבל אינך טורח אפילו להחליף את צווארון המקטורן שלך לכבודי.
 בקרמן: אני נאבק למען רפובליקה, גברתי, ואינני יכול לנהוג בגינונים של אציל.
 מרי: אם אתה נאבק למען רפובליקה באמצעים מפוקפקים, מסייה בקרמן, גם הרפובליקה שלך תהיה מפוקפקת.
 היינה: חיי בסכנה, מדמואזל.
 מרי: תודה, מסייה בקרמן. **(רומזת לו לצאת)**
 בקרמן: רבים בעולם לובשים מקטורנים דהויים, ואף על פי כן הם ראויים לחירות.
 מרי: אמרתי תודה.

בקרמן מחליף מבט עם היינה, ורואה שהוא אינו מצטרף אליו. הוא פונה ויוצא.

- היינה: השירה שלי, גברתי, איננה ראויה בעינייה?
 מרי: אם אתה קנאי למהפכה כמו האיש הזה, ייתכן שהיא אינה ראויה.
 היינה: אני מאהב, גברתי. מאהבים קנאים יותר לנשים מאשר למהפכות.
 מרי: גם בכישוריך כמאהב אני נוטה לפקפק.
 היינה: הגברת עדיין לא ניסתה את כישורי.
 מרי: הם כתובים על פניך.
 היינה: הם כתובים על ליבי. היא תגלה אותם רק אם תעקור אותו מתוך חזי.

מרי צוחקת. היינה מנשק את ידה. נכנס פאולו.

- פאולו: מזכיר האקדמיה מבקש לראות אותך, גברתי.
 מרי: שייכנס.

פאולו יוצא. אלפרד נכנס ונושק לידה של מרי.

- מרי: **(להיינה)** אלפרד שמע שאני נפגשת איתך, מסייה היינה, ומיהר לברר אם יש לו סיבות לדאגה.
 אלפרד: גברתי חושבת שיש לי סיבות לדאגה?

- מרי: לו טרחת להכיר משוררים, היית רואה שהם בני תמותה רגילים. רק קצת יותר יהירים, אנוכיים, וקטנוניים.
- היינה: מדמואזל חושבת שאני יהיר כי אני רוצה לכתוב, היא חושבת שאני אנוכי משום שאני מבקש לפרסם את השירים שלי, והיא חושבת שאני קטנוני כיוון שאני חושש לחיי.
- אלפרד: יש סיבה לחשש שלך לחייך, מסייה היינה?
- היינה: מלך פרוסיה מצא הרבה סיבות. אדוני מבין שפגיעה בי, בפריס, היא פגיעה בריבונותה של צרפת.
- אלפרד: ממשלת צרפת לא תתערב בעניין גרמני פנימי.
- היינה: המהפכה בגרמניה איננה עניין פנימי. אם בגרמניה ישלטו עריצים, היא תחריב את אירופה בנפץ אדיר, עד שהנשרים בשמיים ייפלו.
- אלפרד: ואם תכתוב כאן שירים, העריצים הללו יוותרו על שלטונם?
- היינה: אני משורר. אינני יכול להישאר אדיש לסבלם של בני אדם.
- אלפרד: (למרי) אני רואה שהוא אכן יהיר, כפי שאמרת.
- מרי: הוא יהיר כי הוא צעיר. כשהוא יתפכח מן המהפכה, הוא יגלה את השירה.
- אלפרד: אם ניתן לו חסות, ניאלץ לתת גם לאחרים.
- היינה: אדוני יכול להבטיח למלך צרפת שלא אנצל את החסות הזאת נגדו.
- אלפרד: אני מצטער מאד, מסייה היינה.
- מרי: אלפרד יקירי, הרי אינך רוצה שביום מן הימים אגלה שמסייה היינה לא זכה בחסות הממשלה רק משום שרצית למנוע ממני להתענג בחברתו.
- אלפרד: (נפגע) מסייה היינה יזכה בחסות שהוא מבקש, ולו כדי להוכיח שחשדת בי לשווא.

היינה לוחץ את ידו של אלפרד ומנשק את ידה של מרי.

תמונה 4

אור על המקהלה השרה את השיר "בקשה" של היינה.

בעודי מבורך בקסם נשיקותיך, אני מתחנן אליך – בלי גרמניה!
 מאושר בזרועותיך, אל תציקי לי בשאלות אין סוף.
 על גרמניה לעולם אל תדברי אתי - על עֶבְרִי, על משפחתי ומולדתי -
 איני סובל אותה – יש לי סיבות. איני סובל אותם - ויש לי סיבות.

אור עולה על לשכתו של המלך פרידריך וילהלם השלישי. בלשכה כבר נמצאים המלך, הצנזור, והברון קוטה.

פרידריך: אתה מכיר אותי, ברון קוטה. אינני עריץ. אני מנסה להבטיח את עתידה של פרוסיה. בלי מלכות יציבה היא תשקע באנרכיה. דם יישפך כמים. למה? כדי שהכותבים בעיתון שלך יוכלו להתפרנס מהגיגיהם? אני בכלל לא מבין למה אתה מעסיק את היינה.

קוטה: אדוני המלך, היינה משורר ידוע. גם כבודו קורא מדי פעם בשיריו.

פרידריך: שיכתוב שירים. לא מאמרים.

- קוטה: המאמרים שלו מגדילים את תפוצת העיתון, אדוני.
פרידריך: הוא מאשים אותי בבגידה. הוא טוען שהפרתי את הבטחתי לתת לפרוסיה חוקה.
- קוטה: איני מסכים איתו, הוד מעלתו, אבל...
פרידריך: (קוטע אותו) אני אתן לפרוסיה חוקה, כשפרוסיה תהיה בשלה לחוקה. כאשר אלה המכנים את עצמם ליברלים לא ינצלו את החוקה כדי לחתור תחתיי.
- קוטה: אדוני המלך, אני מוכן לפרסם מאמרים של שריך, שיסבירו את הדחייה בניסוח החוקה. אני בטוח שהם ישכנעו יותר ממאמריו של היינה.
- פרידריך: אילו השרים שלי כתבו כמוהו, הייתה לי ממשלה טובה יותר. אם אתה רוצה להמשיך להוציא את העיתון שלך, ברון קוטה, עליך לרסן את האיש הזה.
- הצנזור: בוא מחר למשרדי, ברון קוטה. אשמח לייעץ לך.

חשכה על לשכת המלך. היינה הנזעם פונה לברון קוטה.

- היינה: העובדה שאתה מוציא לאור את העיתון, איננה מקנה לך זכות לצנזר אותי.
קוטה: לולא צנזרתי אותך, לא יכולתי להוציא את העיתון לאור.
- היינה: שנינו באותו צד של המתרס, ברון. שנינו נלחמים למען החירות.
קוטה: צנזרתי כמה משפטים, כדי שאוכל לפרסם את האחרים.
- היינה: מי שקרא את המאמר הזה, חושב ששר הפנים הפרוסי כתב אותו! אני מבקש שתפרסם כל מה שכתבתי.
- קוטה: אתה רוצה לכרות את הענף שאתה יושב עליו?
היינה: לקוראים שלך אין זכות להביין את העולם בו הם חיים? יום אחד יתברר שהמלך באמת בריון, שגופו גדול מדי ביחס למוחו, שכישוריו הבולטים ביותר הם רכיבה על סוס ונפנוף חרב. בו ביום אתה תבוז לעצמך שלא פרסמת את הדברים האלה בזמן שנכתבו.
- קוטה: בו ביום אשמח שקוראיי יודעים את זה בלי שפרסמתי את הדברים במפורש.
- היינה: מה יש לי חוץ מהאמת שלי, אדוני? העולם מתעב אותי שאני כותב אותה, אבל לפחות אני מכבד את עצמי. מה נשאר לי עכשיו? כדי לכתוב מה שפרסמת, לא הייתי צריך לברוח מגרמניה. יכולתי לכתוב אותם דברים בשירות המלך, ולהשתכר אצלו כפליים.
- קוטה: אתה רוצה לכתוב הכל, היינריך. אבל לא הכל אפשרי. אגב, נדמה לי שביום שתלמד לכתוב את האפשרי, תכתוב טוב יותר.
- היינה: תודה על העצה, אדוני, אבל אם לא תפרסם כל מה שאני כותב, לא אכתוב בשבילך.
- קוטה: אתה מתפטר?
היינה: כן!!

קוטה יוצא.

תמונה 5

בית הקפה. קבצן מנגן באקורדיון. גרטכן וליזכן מגישות בירה לבראונר וגלוק. היינה נכנס לבית הקפה, מתיישב ליד שולחן ומעיין בתפריט.

- גלוק: הר היינה, מה גדול הכבוד שזכינו לו.
 היינה: אני מקווה שבזכות הכבוד הזה אזכה כאן בהנחה. **(לליזכן)** אפשר לקבל עגל, ליזכן? **(ליזכן קדה ויוצאת)**
 גלוק: אחרי שהתפטר מהאלגמיינה צייטונג, אולי נזכה גם שתכתוב בשבילנו.
 בראונר: אצלנו תוכל לכתוב הכל. **(היינה אינו עונה)** תוכל לזעוק נגד הכנסייה, נגד הצנזורה, נגד מעצרי הסופרים, נגד האיסור להפגין בברלין. **(היינה איננו עונה)** אם משורר כמוך יזעק, הזעקה תהדהד באוזניים רבות יותר.
 היינה: העולם עייף מזעקות, ברון. ככל שתזעק יותר, פחות אנשים יקשיבו.
 בראונר: זוהי כניעה, היינריך.
 גלוק: הוא לא צריך לזעוק. שיכתוב לנו מאמר או שניים. אם הוא חושש מסוכני המלך, נפרסם את המאמרים שלו בעילום שם.
 היינה: ההלצות התפלות שלך, גלוק, נשמעות כמו ציטוטים משירי הברון.
 בראונר: **(קם בכעס)** היינריך!

היינה קם לצאת. נכנסים בקרמן, שטראוס וז'נט. היינה מתיישב. אחריו גם בראונר.

- בקרמן: אני רואה שעדיין לא נגמלת מנקניק בכרוב חמוץ, היינריך.
 היינה: גם משוררים רעבים לפעמים.

בקרמן מתיישב ליד היינה. ז'נט ושטראוס מתיישבים לידו. ליזכן מגישה בירה.

- שטראוס: בודהה היה אומר שהמשורר מרחף תמיד בין פסגות הנשגב לבין תחתיות הנתעב. **(משתתק)**
 בקרמן: שמחתי לשמוע על התפטרותך, היינריך. מהיום והלאה העיתון שלנו עומד לרשותך.
 היינה: הייתי שמח לכתוב בעיתון שלכם, לו היו לו קוראים.
 בקרמן: אם תכתוב בו, יהיו לו. **(היינה שותק)** כשראינו מה התפרסם באלגמיינה צייטונג, חשנו כולנו נבגדים.
 היינה: אתם בחברה טובה. גם המלך חש שבגדתי בו, וגם אני חש שבגדתי בעצמי.
 בקרמן: אני מתחייב בהן צדק של אדם שהגינותו היא הנכס העיקרי שלו, שלא נצנזר אפילו אות.
 היינה: אני לא יכול להישאר רעב כל חיי, לודוויג.
 בראונר: רעב היה דווקא מקור השראה לא-אכזב לכמה משוררים.
 היינה: הברון מוכן להרעיב משורר עד מוות, כדי שיוכל לקרוא שיר טוב אחרי ארוחת הצהרים.
 ז'נט: הופתעתי מאד לגלות שהאדון היינה הרבה לאחרונה לכתוב ביקורות על אמנות וספרות, ופה ושם גם כמה שירי ים.
 שטראוס: באמת היינריך, מה יש בים שאתה כותב עליו כל כך הרבה? גם אני הייתי פעם בים, וראיתי שיש בו בסך הכל מים.

- היינה: **(לליזכך)** ביקשתי עגל, ליזכך.
 בקרמן: אנחנו נשלם לך כמו האלגמיינה צייטונג, היינריך.
 ז'נט: אם הוא חושב לשלוח לנו "הגיגים ספרותיים", כדאי שיחסוך לעצמו את דמי המשלוח.
 בקרמן: לאו דווקא, ז'נט. הגיגים ספרותיים רדיקאליים עשויים לקרב אלינו את אוהבי הספרות בברלין.
 ז'נט: אהבת הספרות היא דרכם של הפחדנים להתחמק מהמאבק לחירות.
 היינה: **(לגרטכן)** פרולין, העגל שלי כבר נעשה פרה.
 ז'נט: **(נעלבה)** פרה?!
 בקרמן: ז'נט הייתה מעדיפה שגם בהגיגים הספרותיים שלך תנסה להדגיש את חשיבות המאבק לחירות. לדעתה יכולת לכתוב ביקורת ספרותית טהורה, גם בגרמניה.
 בראונר: אבל הרבה יותר נוח להינריך לכתוב ביקורת על הספרות בגרמניה. איזו מלחמה יכולים להשיב לו סופרים ומשוררים שידיהם כבולות? לכתוב ביקורת על המלך קצת יותר מסוכן. המלך עלול לשהק, וראשו של היינריך עלול להיפרד מצווארו.
 בקרמן: בבקשה, ברוך.
 בראונר: אני ברוך גרמני, ואני משורר. ויש לי גם רגישויות נוספות. מדוע עלי להתחנן לפניו שיכתוב עבורנו?
 היינה: **(בכעס)** אני מבטיח לכתוב. מה עוד אתם מבקשים ממני? תרומה? בבקשה.
(קם ומרוקן כיסיו) הנה כל מה שיש לי. קחו. כתובת של יצאנית, כרטיס לקונצרט, ברכה שהתכוונתי לשגר לזמרת אופרה, ממחטה שבה קינחתי את האף שלי. ועכשיו גם האוצר. שני פרנקים. הנה לכם הוכחה נחרצת שאני משורר. **(יושב)**
 ז'נט: האיש הזה איננו מתבייש בשחיתות שלו.
 בקרמן: **(בתקיפות)** הוא הבטיח לכתוב!
 בראונר: אנחנו לא זקוקים לחסדיו. הצביעות שלו מעידה שלא עלה בידו להשתחרר מתכונות אבותיו. הם היו תגרני סמרטוטים, והוא תגרן של מילים. הוא התיז על עצמו כמה טיפות מים כדי להיחשב גרמני, ועכשיו הוא מעמיד פני רפובליקאי, כדי שיוכל להתרפק בחיקן של כמה נערות מפוקפקות. הרי בגללו חושבים את כולנו ליהודים.
 בקרמן: ברוך בראונר.
 היינה: בזמן שאבותיי "התגרנים" כתבו את שיר השירים, ברוך, התרוצצו אבותיך בעורות דובים ביערות ועבדו אלילי עץ ואבן.
 בקרמן: היינריך...
 היינה: ובזמן שאני מתרפק בחיקן של נערות מפוקפקות, אתה מתרפק בחיקם של נערים מפוקפקים, שתרומתם למהפכה דומה מאד לתרומה שלך לשירה.

בראונר וגלוק יוצאים בכעס.

- בקרמן: השמים העניקו לך לשון חדה, היינריך, אבל מוטב שתשתמש בה להגן על הצדק, ולא כדי לספק את היצר.
 היינה: לולא הייתי מוכרח לספק את היצר, לא הייתי משורר.

- בקרמן: ייתכן באמת שעליך לשקול אם לא הגיע הקץ לשירה. צו הזמן איננו עוד היפה והטוב.
- היינה: צו הזמן היה תמיד מפלטם של הבינוניים.
- בקרמן: עם שלם מעבר לריין נאבק על חירותו, היינריך. אם רק הבינוניים יעסקו בתיקון העולם, הרי...
- היינה: איזה עם? אלה ששותים בירה בבתי המרוזח? אלה שמלקקים את המגפיים של כמה ברונים גסים, ומחכים שהם יבעטו באחוריהם? הרי כשהבשר שלהם יירקב מתחת לאדמה, הם ישרבבו את עצמותיהם החוצה, כדי שהמלך יכבול אותם בשרשראות.
- ז'נט: **(קמה)** האיש הזה איננו פטרויט, לודוויג. לולא הייתי אישה הייתי עוקרת את לשונו.
- שטראוס: עוד בירה, ליזכן.
- ז'נט: וולפנג! **(יוצאת. שטראוס יוצא אחריה)**
- בקרמן: הייתי שמח מאד לו כתבת עבורנו את הדברים שאמרת.
- היינה: כבר נמאס לי לכתוב אותם, לודוויג.
- בקרמן: למה? כי המלך עדיין יושב בכיסאו? כי ברחובות ברלין עוד לא הקימו מתרסים?
- היינה: כי נמאס לי לשמוע את עצמי מכה באגרופי על לוח פח, בשעה שאני רוצה לפרוט באצבעותיי על נבל.
- בקרמן: הקוראים שלך זקוקים לניסוחים פשוטים, ברורים ותכליתיים.
- היינה: אני מבקש ללמוד ממך את הנסתר, המעורפל והעמוק, ואתה רוצה שאני אכתוב פשוט, ברור ותכליתי?

שתיקה קצרה.

- בקרמן: למה באת לפריס, היינריך?
- היינה: כדי לגלות את דופק השמים והארץ.
- בקרמן: בני תמותה, גם אם הם משוררים גדולים, לא יכולים לגלות את דופק השמים והארץ. מוטב שתקדיש את עצמך למטרות צנועות יותר. כמו רפובליקה, למשל.
- היינה: **(מוציא מכיסו בלוט)** מה אתה רואה בידי, לודוויג?
- בקרמן: **(מתעלם מהשאלה)** כשבגרמניה יהיה פחות סבל, וזעקות המדוכאים לא ימלאו יותר את חלל האוויר, נוכל כולנו לפתוח את אוזנינו לרווחה, ולשמוע את דופק השמיים והארץ.
- היינה: **(בעקשנות)** מה זה, לודוויג?
- בקרמן: זה בלוט.
- היינה: אתה רואה בלוט, ואני רואה יערות של אלונים מנמנמים בתוכו.
- בקרמן: בלוטים לא יפילו את פרידריך וילהלם מכיסאו, גם אם אתה רואה יערות של אלונים מנמנמים בתוכם.

בקרמן קם ויוצא. ליזכן נכנסת ובידה מגש.

- ליזכן: הר היינה, הנה התרנגולת שאדוני ביקש.

היינה: תרנגולת?!
 ליזכך: כן.
 היינה: ביקשתי עגל. עגל צלוי. איך אפשר לבקש במלים פשוטות יותר?

היינה הנזעם חוטף את המגש מידי ליזכך כדי להשליך אותו בפניה. נכנסת קרסנס יוז'ני מירא (אשר תקרא בעתיד מתילדה), נושאת בזרועותיה צרור בגדי נשים. היינה עומד מולה כשהמגש בידו. קרסנס מביטה בו ופורצת בצחוק רם.

היינה: מדמואזל רוצה תרנגולת?
 קרסנס: אולי מסייה רוצה שמלה? (מתפקעת מצחוק)
 היינה: (באיום) אם מדמואזל צוחקת ממני, מוטב שתאמר מדוע.
 קרסנס: מדוע שאומר? מי הוא שאומר לו בכלל משהו?
 היינה: (בכעס) מדוע מדמואזל צוחקת?
 קרסנס: מסייה הוא מלצר מאוד מוזר.
 היינה: מלצר? (משליך את המגש) אני משורר גולה המבקש שיניחו לו לכתוב.
 אני מנסה להסביר לאלוהים את העולם שברא, והוא אינו מבין. אני מספר לעולם על ייסוריו והעולם צוחק.
 קרסנס: משורר? (צחוקה גובר)

כדי להשתיקה אוחז היינה בלחייה ומנשק אותה. היא חדלה לצחוק וסוטרת על פניו.

קרסנס: בן זונה! להיטפל ככה לבתולה הגונה כמוני? ביום הדין יעלו שדי הגיהנום וינעצו לך שיפודים בתחת. או, ישו. (לעבר הרחוב) דודה ז'ולי! (להיינה) היא תקף תבוא ותמלוק לך את האשכים, אם יש לך כאלה, ואני לא רואה בינתיים שום סימן שיש. (לעבר הרחוב) דודה ז'ולי! (להיינה) אפילו לכלבים החולים המחטטים באשפה ברחוב לה שְבִלְיָה יש יותר כבוד אלי. מדמואזל...
 קרסנס: היינה: קרסנס יוז'ני מירא. מוכרת תחתונים בחנות הראשונה משמאל. פתוח מעשר עד ארבע. (יוצאת)

היינה נשאר נבוך. המלצריות צוחקות ומפנות את שולחנות בית הקפה.

תמונה 6

טרקלינה של הנסיכה מרי ברתולומיי. היינה נכנס. פאולו עוצר בעדו.

פאולו: אני מצטער מסייה, הנסיכה עסוקה.
 היינה: היא ודאי מתכוונת לבואי. כתבתי לה.
 פאולו: הנסיכה אינה מקבלת אורחים שלא הוזמנו.
 היינה: אני בטוח שהיא תשמח לראות אותי.

פאולו מהסס. לפתע יוצא אלפרד מחדרה של הנסיכה.

- אלפרד: מסייה היינה. מה שלומך?
 היינה: כמו דג במים. ליתר דיוק, אם תשאל דג במים לשלומי, הוא ודאי יענה לך ששלומי כשלום מסייה היינה בפריס.
- אלפרד: **(צוחק)** אני מקווה שבלשי מלך פרוסיה חדלו להטריד אותך.
 היינה: בהחלט, אדוני.
- אלפרד: ואתה כמובן לא תטריד יותר מדי את הנסיכה.
 היינה: בהחלט, אדוני.

פאולו מגיש לאלפרד את מעילו. הנסיכה מופיעה בפתח חדרה.

- אלפרד: דרך אגב, היינה, הוד מעלתו המלך לואי פיליפ לא אהב את הספר החדש שלך. כמה מן הביטויים בהם השתמשת אפילו הכעיסו אותו. הוא שואף להיות דיקטטור? הוא כורת את עצי החירות כדי לחזק בהם את שלטונו הרעוע?
- היינה: חס וחלילה. מי שתרגם את הספר לצרפתית, סילף את מה שכתבתי. אני דווקא שיבחתי את המלך שהעניק לתושבי צרפת חירות שבגרמניה אפילו לא חולמים עליה.
- אלפרד: חסותו של המלך לא ניתנה לך בחינם, מר היינה.
 היינה: בהחלט, אדוני. אני אסיר תודה, אדוני.

אלפרד קד לעבר הנסיכה, פאולו מלווה אותו ליציאה, ושניהם יוצאים.

- היינה: מעולם לא פגשתי איש כה מיוחד, גברתי. אם מנתח יפשפש בחזהו, הוא יגלה שהוא חסר לב. תופעה די נדירה בקרב יונקים.
- מרי: בקרוב הוא יהיה בעלי, היינריך.
- היינה: **(מנסה לתקן את טעותו)** מזל טוב, גברתי. מזכיר האקדמיה הוא איש מרתק. כה מרתק עד שהוא יכול להיות נושא לשיר. עכשיו גברתי מבינה מדוע שמחתי כל כך לקראתו. כשראיתי אותו, ראיתי מיד את האווז שאוכל בשאנז אליזה בשכר השיר הזה.
- מרי: **(מחייכת)** אני שמחה שבאת, היינריך. **(מושיטה לו יד לנשיקה)**
- היינה: שלחתי גם לה את הספר.
- מרי: קראתי.
- היינה: ובכן?
- מרי: אתה יודע שאני חסידה של השלמות האסתטית בשירה.
- היינה: אני מעריץ את הוד מעלתה על כך. **(מלטף את זרועה)**
- מרי: ובכל זאת אתה טוען שהשירה איננה קרקס שבו הסופר מציג לראווה את פלאי אמנותו, וכי אסור לה להסיח את דעתם של הקוראים מסבלם.
- היינה: גברתי חייבת להודות שהשירה הגיעה לעידן חדש. המשוררים אינם עוד יפי-נפש המשכרים את קוראיהם בקסמי חלומותיהם, אלא מכשפים ערמומיים המסוגלים להפוך את המים בעורקי קוראיהם לדם.
- מרי: מרוב להיטותם, היינריך, עלולים המשוררים האלה לגרום לדם קוראיהם להישפך כמים. **(מתנתקת ממנו)**

- היינה: ודאי, אבל הם חייבים לחדול להנעים בחליליהם בין העננים, ולרדת להילחם בחפירות חייהם של הקוראים. **(מנשק את כתפה)**
- מרי: מוטב שתחזור לכתוב שירה, היינריך, ותניח לפחותים ממך להילחם בחפירות חייהם של הקוראים.
- היינה: משורר הנלחם בחפירות חי קוראיו, גברתי, יגלה בהם את עצמו.
- מרי: משורר כזה, היינריך, מפחד להילחם בחפירות חייו שלו.

היא מתנתקת ממנו. שתיקה.

- היינה: לכן לא ענית למכתב שלי?
- מרי: נדמה לי שאין לך עניין אמיתי בדעתי.
- היינה: אני נשבע באפולו, גברתי.
- מרי: אל תישבע לשווא. אתה מאסת בחבריך הגולים המנסים לחלץ ממך חרוזים שדופים עבור המהפכה, וגילית שנערות הרחוב שאתה פוגש בלילות, נעשות בבקרים עקרות בית משעממות.
- היינה: גברתי היא אישה בעלת נפש גדולה. באתי אליה כדי לזכות בהשראה.
- מרי: אתה לא רוצה השראה, היינריך. אתה רוצה בי.
- היינה: **(נבוך)** גברתי היא האישה היפה ביותר בפריס. וגם אני אינני עשוי מאבן.
- מרי: ולכן גם תסכים לכל דבר שאומר.
- היינה: לכך ודאי אינני מסכים.
- מרי: ואתה מקווה שהשנינות שלך תתיר את שרוכי המחוך שלי..
- היינה: חס וחלילה.
- מרי: אני מוכנה לקרוא את הספרים שלך, היינריך. אני מוכנה גם לשוחח איתך עליהם.
- היינה: **(נפגע)** גברתי היקרה, את קובעת את המותר, כי את רוצה באסור. כי את חוששת שבכל רגע את עלולה ליפול בזרועותיי. אבל עכשיו שוב אינני בטוח שאני רוצה אותך בזרועותיי. לו קראת היטב את שיריי, היית יודעת שאף פעם אינני רוצה אישה שרוצה בי.

היינה פונה לצאת. מרי אוחזת בידו. הוא עוצר. כעבור רגע הם מתנשקים ארוכות.

- היינה: גברתי מתכוונת להתחתן בקרוב עם מזכיר האקדמיה?
- מרי: כן.
- היינה: מתי?
- מרי: מחר.
- היינה: ומתי נמשיך לדון בעתיד השלמות האסתטית של השירה?
- מרי: מחרתיים.

הם מתנשקים שוב. חשיכה.

תמונה 7

בית הדודה ז'ולי. מצד אחד נשמעות דפיקות בדלת, ומצד שני צריחות תוכי.

קרסנס: (מחדרה) אני פותחת, דודה ז'ולי! פותחת. (יוצאת, לבושה חלוק, פונה לעבר הדלת ומדברת לתוכי ענק בידה) אל תפחד, קוקוט. זו הדודה ז'ולי שחזרה מהשוק עם סלים בידיים. היא לא יכולה לפתוח את הדלת, אז היא בועטת בה. (צוחקת) ומה יש בסלים, קוקוט? (בצהלה) גרעינים שקנתה לתוכי הכי מתוק בעולם.

פותחת את הדלת. נכנס היינה, בידו צרור פרחים. קרסנס מופתעת.

קרסנס: אתה?!
 היינה: אני ולא אחר. (מושיט לה את הפרחים)
 קרסנס: כאן לא תקבל תרנגולת.
 היינה: אני מוכן להסתפק בפרגית.
 קרסנס: פרגית? אדוני יצא החוצה מיד. הדודה שלי תכף תחזור.
 היינה: אני שמח לשמוע שהמדמואזל לבדה.
 קרסנס: אדוני! (פונה נעלבת לחדרה) אם הוא ישלח מבט, קוקוט, נקר לו את העיניים. (יוצאת)
 היינה: הפרחים שלה, מדמואזל.

נכנסת מדם ז'ולי, סלים בידה.

מדם ז'ולי: מסייה הוא המלצר שנטפל לבתולות צנועות בבתי קפה?
 היינה: מדם היא מולקת האשכים מרחוב לה שְבִלְיִיה?
 מדם ז'ולי: (צוחקת) אתה נראה איש עם שכל, מסייה. מה אתה רוצה ממנה? היא בסך הכל בהמה עם אחוריים. התוכי שלה יותר חכם ממנה.
 היינה: לו ביקשתי חוכמה, הייתי הולך אל הזקנות שכובסות תחתונים במזרקה.
 מדם ז'ולי: אדוני כבר גילה שהטיפשות סגולה לבריאות?
 היינה: גיליתי שאני זקוק לפשטות, לתמימות, לחן נעורים, לאהבה.
 מדם ז'ולי: לאהבה? (שרה) האהבה היא כוכב בערמת אשפה, שושנה מרוטה בשלולית של בוץ.
 היינה: שום אישה בפריס אינה צוחקת כמוה, מדם. כשאני רואה אותה הולכת, אני יודע איך האדמה רועדת כשהיא רוקדת. כשהיא רותחת, אני מתאר לעצמי איך היא גונחת.
 מדם ז'ולי: אתה לא צריך להמשיך. הבנתי. אלף פרנק.
 היינה: אלף פרנק?!
 מדם ז'ולי: מי שרוצה להרגיש את האדמה רועדת צריך לשלם. (בקול רם) קרסנס יוז'ני מירא! קרסנס יוז'ני מירא! (קרסנס נכנסת)
 קרסנס: כן, דודה ז'ולי.
 מדם ז'ולי: (מציגה אותה) קרסנס יוז'ני מירא.
 היינה: איזה שם. כמה אצילות יש בו. כמה רופאים יתפרנסו מתיקון השיניים שלי עד שאלמד לבטא אותו.

מדם ז'ולי:	מסייה... (מגלה שאיננה יודעת את שמו)
היינה:	היינריך היינה.
מדם ז'ולי:	מסייה אנרי איינה רוצה לשוחח איתך, קרסנס.
קרסנס:	קוקוט מחכה לי, דודה ז'ולי. (פונה ללכת)
מדם ז'ולי:	מסייה מוכן לשלם בשבילך אלף פרנק, קרסנס.
קרסנס:	(מסתובבת אליה) חצי לי, חצי לך.
היינה:	מסייה מבקש מקדמה, מדמואזל... (מבקש לנשק את ידה, אך מתקשה לבטא את שמה) מוטב שאקרא לך בשם אחר. למשל מתילדה.
קרסנס:	שמי קרסנס.
היינה:	מתילדה הוא שם כל כך פשוט ומלא נעורים.
קרסנס:	שמי קרסנס!
היינה:	יש בו פראות של נערת פונדקים ורכות של אם אוהבת. (למדמם ז'ולי) אלף ואחד פרנק, והרשות לקרוא לה מתילדה.
קרסנס:	שמי קרסנס יוז'ני מירא.
היינה:	מתילדה. (מנשק לשפתיה)
קרסנס:	(כעבור רגע ניתקת ממנו) אל תחשוב שקניתי אותי, אנרי איינה. אני לא כל כך טיפשה כמו שאני נראית, ואני לא אמכור את עצמי לאף אחד. נתתי לך לנשק אותי כי מצאת חן בעיני יותר מכל הגברים שצבטו בתחת שלי השנה. ועכשיו אנרי איינה...
היינה:	היינריך היינה.
קרסנס:	עכשיו, אנרי איינה, אני הולכת לספר לקוקוט.

מדם ז'ולי צוחקת. קרסנס שהפכה למתילדה יוצאת. מדמם ז'ולי יוצאת אחריה.

תמונה 8

המקהלה שרה ארבעה בתים מתוך "שיר השירים" של היינה.

גוף האישה הוא שיר	כן גוף האישה הנו
שאלוהים כתב על מגילת	השיר של השירים,
היוחסין בטבע	הבתים נהדרים,
כשעוררה אותו הרוח.	כה לבנים וכה תמירים.
אני רוצה לצלול עמוק	כן, גם ביום וגם בליל,
בתפארת שירך, אלי,	לא ארפה ממנו רגע
לשקוד על תלמודו	עד שאיבריי יתדלדלו,
ביום וגם בליל.	משקדנות וְגַע.

אור על פרידריך וילהלם המבקר באורוותו, בלוויית קצין והופמן. הוא מלטף את סוסיו, ומאכיל אותם בקוביות סוכר. הופמן עם ספר בידו. ניכר שאינו מחבב סוסים.

פרידריך:	אני מלך, הופמן. אין לי זמן לקרוא ספרים. מה הבעיה?
הופמן:	היינה.

- פרידריך: מה הוא כתב עכשיו?
הופמן: ספר עב כרס, אדוני. "האסכולה הרומנטית".
- פרידריך: מה יכול להזיק לנו ספר על "האסכולה הרומנטית"?
הופמן: הוא מלגלג על גתה, אדוני. (מצטט) גתה היה צבוע ופחדן. הוא חשש לתקוף את הרומנטיקה שהחיתה את המיתוסים הגרמנים הקדומים. שילגלג על גתה. גתה מת.
- פרידריך: אחר כך הוא כותב שבגלל התעוררות המיתוסים הקדומים האלה, תהיה המהפכה בגרמניה אכזרית וחסרת חמלה. היא תשחרר את היצרים הדמוניים שלנו לא לשם ניצחון, אלא רק לשם קרב.
- קצין: מאיפה הוא יודע את זה?
הופמן: ואחר כך, הוא כותב, תתגלה תשוקת הדם הגרמנית במלוא בהמיותה. האל תור יזנק עם פטיש ענק בידו וינפץ את כל הקתדראלות. הוד מעלתו, הוא מנסה לסכסך בינינו לבין הכנסייה.
- קצין: זה רע מאד.
פרידריך: הוא מעודד את הצרפתים לתקוף אותנו.
קצין: זה רע עוד יותר.
פרידריך: צריך להוציא אותו להורג, הוד מעלתו.
קצין: הוא בפריס.
פרידריך: אני מוכן לנסוע לפריס.
פרידריך: ולמחרת מותו תפרוץ תקרית דיפלומטית.
קצין: אני אזמין אותו לדו-קרב. הוא לא יוכל לסרב.
הופמן: נדמה לי, הוד מעלתו, שאם היינה יחוסל, ספריו יימכרו הרבה יותר טוב. מה עושים?
פרידריך: עד עכשיו הוא מצא תמיד דרך לעקוף את הצנזורה. לכן חשבתי שאולי הפעם נקבל החלטה אמיצה יותר.
- פרידריך: הפעם נחרים את כל הספרים שלו. היום אוציא צו שאוסר להדפיס אותם, אוסר למכור אותם, ואוסר לקרוא בהם.

הופמן מגיש לו נייר ועט. המלך כותב וחותם.

- הופמן: מה עם לודוויג בקרמן, אדוני?
פרידריך: מה איתו?
הופמן: גם הוא כותב נגד הוד מלכותו.
קצין: להחרים גם אותו.
פרידריך: בקרמן יכול לכתוב. ממילא איש אינו קורא אותו. אם נטיל חרם גם עליו, עלול להיווצר בעולם רושם שאני דיקטטור.

תמונה 9

ביתו של היינה. בקרמן מראה להיינה שני עיתונים גרמנים.

- בקרמן: זו אינה צנזורה, היינריך. זה חרם. תסתכל בעיתונים. הוא אסר על הוצאות הספרים להוציא לאור ספרים חדשים שתכתוב. זהו חידוש עולמי. לראשונה בתולדות האנושות מוחרמים ספרים לפני שנכתבו.

- היינה: לא נכון!
 בקרמן: הוא הכריז מלחמה על כולנו. מחר יחרים גם את הספרים שלי.
 היינה: אבל מדוע? מה עשיתי?
 בקרמן: הוא מאשים אותך בחתירה תחת שלטונו, בפגיעה במוסר ובדת.
 היינה: מתי חתרתי תחת שלטונו?!
- בקרמן: מישוהו קרא לו קטעים מ"האסכולה הרומנטית", וטען שאתה מסית נגד גרמניה.
 היינה: אני גרמני נאמן. איך אני יכול להסית נגד גרמניה?
 בקרמן: הפעם עריצותו הכשילה אותו. אנחנו נוציא לאור גיליון מיוחד של "המהפכה הגרמנית". סופרים מכל העולם יימחו. הממשלות הנאורות יגנו. צעירים יעלו על בריקאדות בכל גרמניה. סופו הולך וקרוב.
 היינה: יצאת מדעתך? בשום פנים ואופן. אני אתנצל בפניו. אני אחזור בי מכל מה שכתבתי. אף עריץ עוד לא עמד בפני דברי חנופה של משורר.
 בקרמן: אתה לא יכול לחזור בכך מכל מה שכתבת.
 היינה: אני מוכן לזחול לברלין, ולנשק את גדילי המשי של התחתונים שלו.
 בקרמן: והרפובליקה? מה יהיה על הרפובליקה?
 היינה: השירה יותר חשובה ממנה.
 בקרמן: אנחנו לא נוותר על העקרונות שלנו ברגע שמתגלה איזה מכשול.
 היינה: אני לא אלחם במלך רק למען כמה עקרונות מטופשים. אני מכבד עקרון אחד בלבד. השירה תתקן את האדם, והאדם יתקן את העולם.
 בקרמן: זו לא בושה גדולה לכבד עוד כמה עקרונות.
 היינה: אם צריך להתרפס כדי לכתוב שירה, אני אתרפס בגאווה.
 בקרמן: ולא תשתמש בהזדמנות הזאת כדי לחשוף את עריצותו?
 היינה: לא.
- בקרמן: **(בכעס)** איזה שוטה הוא מלך פרוסיה. הוא מכריז מלחמה על חנפן מושחת כמוך, ששרבט נגדו כמה חידודי לשון. ואני, שנאבקתי בו כל חיי, שכתבתי נגדו ספרים, נאמתי בעצרות, ערכתי הפגנות, החתמתי עצומות. אותי הוא אפילו לא טורח להחרים. **(פונה לצאת)**
 היינה: כשהוא יסיר ממני את החרם, אני אגלה לעולם את פרצופו האמיתי, לודוויג. אני אכתוב בשבילך מאמר. אני אכתוב בשבילך פואמה.
 בקרמן: אני לא אפרסם אף מילה שלך.

בקרמן יוצא. נכנסת מתילדה.

- מתילדה: קרה משהו, אנרי?
 היינה: שום דבר.
 מתילדה: מה הוא רצה?
 היינה: שום דבר.
 מתילדה: לדודה ז'ולי יש חבר שוטר שקוראים לו אלבר.
 היינה: אמרתי שלא קרה שום דבר.
 מתילדה: יש לי משפחה בכפר. אם צריך לברוח אז...
 היינה: גם לא צריך לברוח.

מתילדה: אל תרמה אותי, אנרי. אני רוצה לדעת את האמת. ואם אני לא אבין, אתה תסביר לי. כשהכומר מסביר, אני מבינה הכל.

היא מתקרבת לחבק אותו. הוא מתחמק בכעס.

היינה: המלך ציווה להחרים את הספרים שלי, מתילדה. מהיום והלאה איש לא יקנה אותם. אף אחד לא יקרא אותם.
מתילדה: אז מה אם אף אחד לא יקרא אותם? הם רק מילים.
היינה: רק מילים!
מתילדה: מילים של אהבה שאתה כותב לנשים אחרות. שאלתי את הכומר. הוא אמר שלו ידעתי לקרוא מה אתה כותב, לא הייתי מרשה לך לכתוב.
היינה: במילים האלה אני מספר לעולם מה אני חושב עליו. אנשים קונים אותן כדי להבין את חייהם. הם גם משלמים בשבילן. אם לא אוכל למכור אותן, בעוד שבוע לא תהיה לנו פרוטה. אפילו המוח שלך חייב להבין את גודל האסון.
מתילדה: איזה אסון? אם לא תוכל למכור מילים, תבוא לחנות ותמכור תחתונים.
היינה: אני משורר, מתילדה.
מתילדה: אבל אתה צריך גם לעבוד.
היינה: מה עוד אני יודע לעשות מלבד לדגור על ביצים של תרנגולת?
מתילדה: אתה יכול להיות גם מלצר.
היינה: מלצר?! (בייאוש) איזו בהמה. אוי, איזו בהמה.

היינה מתיישב על כסא, מיואש. מתילדה קרבה אליו, מנסה לנחמו.

מתילדה: מלך הוא מלך, אנרי. אי אפשר להילחם בו. אבל אלוהים יותר גדול ממנו. אם תתפלל אליו, הוא יילחם בשבילך. (היינה שותק) אולי אלוהים כועס עלינו בגלל שאנחנו חיים בלי חתונה? (היינה שותק) האב ז'אן פול אמר שאם תהיה קתולי, הוא יהיה מוכן לחתן אותנו. (היינה שותק) ואז אלוהים יפסיק לכעוס וילחם במלך. (היינה שותק) שאחבק אותך?

תמונה 10

לשכת המלך פרידריך וילהלם בברלין. המלך והצנזור. קציין מכניס את קאמפה, ומשחרר את ידיו הכבולות. היינה צופה בסצנה מפריס.

פרידריך: אני מקווה שלא עברת סבל מיותר במהלך החקירה, קאמפה.
קאמפה: כן, הוד מלכותו.
פרידריך: הצלקות על הידיים שלך יגלידו בתוך כמה שבועות.
קאמפה: כן, הוד מלכותו.
היינה: (מפריס) אדוני המלך. הרי הצדק והמשפט הם אבני היסוד של מלכותו המפוארת. כל גנב, או אנס, או רוצח, זכאי להגן על עצמו בבית הדין. מדוע נגזר דיני בלי לשמוע אותי?
פרידריך: (לקאמפה) אולי עכשיו תבין שאסור לך למכור את ספרי היינה בכל רחבי גרמניה. לא רק בברלין.

- קאמפה: כן, הוד מעלתו.
פרידריך: אם תנסה לשחד צנזורים בערים אחרות, הוצאת הספרים שלך תיסגר.
קאמפה: כן, הוד מעלתו.
היינה: אדוני המלך, כנראה התרשלתי בכתיבה וכמה משפטים לא היו ברורים.
פרידריך: ברגע שאבהיר אותם, יתברר שאין בהם שום נזק.
היינה: **(לקאמפה)** לטובתך, אני מקווה שלא הסתרת במחסניך עוד עותקים מספרי
קאמפה: ספרי היינה כבר אזלו מזמן מהשוק, הוד מלכותו.
היינה: אם אדוני המלך יואיל בחסדו לשמוע אותי, הוא ייווכח שמעולם לא תמכתי
ברפובליקה. אם הרפובליקאים יעלו לשלטון, חלילה, הם יערפו מייד את
ראשי.
פרידריך: כל ספריו אזלו? **(קאמפה נד בחיוב)** גם ספר השירים הראשון? **(קאמפה נד בחיוב)** תדפיס לי כמה עותקים. העותק הישן שלי התבלה.
הופמן: הוד מלכותו, לא כדאי שהספר הזה יתגלגל בארמון. גם שירי התמימים
לכאורה של היינה הם חתרניים. מתירניים. מעודדים פריצות וניאוף.
פרידריך: פריצות וניאוף?!
קאמפה: אלה שירי אהבה, הוד מלכותו.
היינה: **(ביאוש)** אם הוד מעלתו יקרא את ספריי הוא יגלה שאני פטריוט גדול.
הרי בכל ספר כתבתי על גרמניה. בכל דף ובכל שורה. לולא גרמניה יקרה
לי, לא הייתי כותב עליה כל כך הרבה.
פרידריך: **(לקאמפה)** דווקא הייתי שמח לראות כמה עותקים של הספר הזה
מתגלגלים בארמון. אם השרים שלי יעסקו קצת יותר בפריצות ובניאוף,
לא יישאר להם זמן לחתור תחתיי.

קאמפה קד למלך ויוצא. היינה ממשיך בתחינתו אל המלך.

- היינה: אני מוכן לפרסם התנצלות פומבית, הוד מעלתו. אני מוכן להוכיח לכל
קוראיי שכל מה שכתבתי הוא שטות והבל. גחמה של צעיר טיפש שלא
שלט ביצריו. שנכשל בגלל יהירותו ועיוורונו. אני מבקש שהוד מעלתו
יסלח לי ברוב חסדו.
פרידריך: **(להופמן)** צא מחר לפריס, והזהר את עורכי העיתונים שאם יפרסמו
מאמרים של היינה, הם לא יוכלו למכור עיתונים אצלנו.
הופמן: כן, הוד מעלתו.

תמונה 11

לילה. לשכת מזכיר האקדמיה. היינה פונה אל אלפרד ומרי.

- היינה: אדוני אינו מתאר לעצמו את רוע הגזרה. אם מלך צרפת לא יעניק לי
קצבה, אמות ברעב. אדוני חייב להדגיש בפני המלך את התועלת שהשירה
שלי מביאה לו.
אלפרד: הוא מכיר בתועלת הזאת, היינריך, אבל אני צריך לשכנע אותו שהיא שווה
חמשת אלפים פרנק בשנה.

- היינה: אמור לו שאדם הקורא שיר שלי מבין יותר טוב את עצמו ואת עולמו.
אלפרד: אני לא בטוח שלמלך יש בכך עניין, היינריך.
היינה: נדמה לי, כבודו, שבמאמריי אני תורם לדיון הציבורי במבנה המשטר, במעמד המונרכיה, בזכויות האזרח.
אלפרד: המלך מעדיף שתרומתך בתחום זה תהיה צנועה ככל האפשר.
היינה: אני בטוח שהמלך מודע לתרומתי החשובה לביטחון הלאומי של צרפת.
אלפרד: לביטחון הלאומי של צרפת?
היינה: מי כמוני יכול לתאר לו את הרוח הגרמנית? מי כמוני יכול לפענח את היצר הגרמני הממתין לשעת הכושר לפרוץ ולהחריב את העולם? אני כותב את הכתובת על הקיר. אם מלך צרפת ישקיע בי חמשת אלפים פרנק בשנה הוא יוכל להיערך לסכנה הגרמנית מבעוד מועד.
אלפרד: אינני בטוח שמלך צרפת קובע את מדיניותו על פי ספרי שירה שהוא אינו קורא. (למרי) מה דעתך, יקירתי?
מרי: אני תוהה איך אדם יכול לפקפק בערך השירה, רק בגלל שלא ניתן למדוד אותו בפרנקים.
אלפרד: אני לא מפקפק בערך השירה, מרי.
מרי: אז למה אתה כופה עליו להעלות נימוקי הבל, שהוא עצמו לא מאמין בהם? הוא זקוק לקצבה.
היינה: אל תשמע לה, אדוני. אני מאמין בכל מילה שאמרת. אני מוכן להעמיד את עצמי לרשות מלך צרפת. הוא יודע שערכה של לשון חדה הוא חד מחרב.
מרי: הוא אינו יכול להעמיד את עצמו לרשותו של שום מלך, אלפרד. משורר יכול להיות נאמן רק לעצמו.
היינה: המלך יכול לבטוח בי, אדוני.
מרי: אל תתחנן אליו, היינריך.
היינה: אני לא מתחנן. אני דורש תמורה. (לאלפרד) אתה יודע שהעולם יהיה מקום יותר טוב, אם אני אמשיך לכתוב עליו.
מרי: (לאלפרד) אתה אדם, אלפרד. כך לפחות אתה חוזר וטוען. אני מקווה שגם תנהג כאדם.

אלפרד נפגע, שותק. היינה ממחר לפרש את שתיקתו כהסכמה.

- היינה: תודה רבה, אדוני. אני אהיה אסיר תודה למלך ולך כל חיי.
אלפרד: לטובתך, כדאי שאף אחד לא יידע על כך.

תמונה 12

לילה. ביתה של דודה ז'ולי. היינה נכנס.

- היינה: מתילדה? מתילדה...
דודה ז'ולי נכנסת מהפרוזדור.

- דודה ז'ולי: היא במיטה. בוכה. תצטרך להסביר לה איפה היית שלושה ימים ושלושה לילות. בעיקר בלילות.

היינה: בכנסייה. התוודיתי, התעניתי, צמתי, וניצלתי.

מתילדה נכנסת.

מתילדה: אנרי! (מחבקת אותו) הייתי בטוחה שברחת, או שהגרמנים חטפו אותך, או הרגו אותך. פחדתי שכבר לא אראה אותך יותר.
היינה: את מעלה בדעתך שאדם כמוני יברח מאישה כמוך?
מתילדה: והמלך שלהם? סלח לך? הוא מרשה לך לכתוב?
היינה: אף פעם לא ביקשתי ממנו רשות.

הוא מנשק אותה. הנשיקה מתארכת. לפתע היא מתנתקת ממנו.

מתילדה: אתה לא נוגע בי יותר עד שאנחנו מתחתנים.
היינה: מתחתנים?
מתילדה: כבר נתתי לך כל מה שנערה הגונה יכולה לתת לבעל שלה. אני לא רוצה יותר לפחד שתעזוב אותי.
היינה: נשבעתי לחיות איתך לעולם.
מתילדה: נשבעת והסתלקת. אתה לא יוצא מכאן לשום מקום, עד החתונה.
דודה ז'ולי: מחר בבוקר.
מתילדה: חתונה קתולית. שאף פעם לא תהיה לך מחשבה על גירושין. אני מתחתנת רק פעם אחת. (בודקת במכנסיו) ומה פתאום לא קורה שום דבר בתוך המכנסים שלך?
היינה: (נבוך) מתילדה!
דודה ז'ולי: קח אותה למיטה. אתה לא רואה שהאדמה רועדת תחתיה?
מתילדה: בוא.

לפתע נשמעות תקיעות בחצוצרה. נכנס השוטר אלבר מלווה בסמל וחייל.

אלבר: עצור, מסייה. (היינה עוצר)
סמל: הוא האיש?
אלבר: הוא גם גרמני, גם משורר, וגם שמו היינה.
מתילדה: אנחנו בדרך למיטה. תבואו מחר.
סמל: (להיינה) קדימה, מסייה.
היינה: במה אדוני מאשים אותי, אדוני?
סמל: אני לא מאשים אותך, מסייה. אני עוצר אותך.
היינה: אותי?
מתילדה: הוא לא יכתוב יותר שירים. הוא הבטיח לי.
היינה: רק רגע, אדוני. ודאי נפלה כאן טעות.
מתילדה: אנחנו מתחתנים מחר.
היינה: אני בסך הכל משורר. משורר צנוע. בלי יומרות. בלי אשליות.
מתילדה: תבואו אחרי ירח הדבש.
היינה: אני רוצה לדעת במה אני נאשם.
סמל: תדע במשטרה. (נוטל את היינה בזרועו)

מתילדה: אני לא משאירה אותו לבד בלילה, אפילו סגור בתא של בית הסוהר.
(יוצאת אחריהם)
 אלבר: ריח מזמוטים באוויר, דודה ז'ולי. ועוד בלי ברכת הכנסייה. ועוד עם גרמני
 שהוא גם משורר וגם יהודי. למה דווקא ברחוב שלי? יש לי אישה חולה
 וששה ילדים. יש לי אבא זקן שהתחרש בקרב ווטרלו. וגם החצוצרה כבר
 לא כל כך תוקעת. טוב, אם לא הם, אז אנחנו. **(מנשק אותה. חשכה)**

תמונה מס' 13

המקהלה שרה "הקדשה עם הופעת הרבי מבכרך". תוך כדי השיר נראה פרידריך
 וילהלם בלשכתו, עם הצנזור והקצין.

פרוץ בקינה רמה,	באוזניים מחלחל,
שיר מרטירים קודר,	ומהן לחדרי לב!
בי כלוא היה זמן רב	אתלונן בכל כוחי
בנפש דוממה בגוף בוער	על אלף שנות כאב

בוכים זקנים וילדים,	והדמעות זולגות
גם גברים קרי הרוח,	דרומה הן שוטפות
בוכות נשים, בוכים פרחים	זרמות, מרוות,
במרום בוכים הכוכבים.	ולירדן הן נשפכות.

חדר בתחנת המשטרה. הסמל והחייל מכניסים את היינה שידיו כבולות בשרשרת.

היינה: כל חיי אהבתי את צרפת, אדוני. יש לי כאן הרבה ידידים. לפאיט הזקן
 למשל, או ויקטור הוגו, שהוא, אגב, חסר טאקט כמעט כמו גתה שלנו. וגם
 בלזק שהוא האדם היחיד בעולם שלעולם אינו משעמם אותי. תמיד הייתי
 אסיר תודה לממשלת צרפת שהיא מאמצת לליבה אנשי רוח גולים. כמו
 שופן או וגנר או קרל מרכס. הצרפתים הם חלוצי הקדמה באירופה. אדוני
 יכול להיות בטוח שלא אגרום להם אפילו אי נעימות קלה מְקָלָה.
 הקצין יכנס מיד, מסייה.

היינה: ואם עצרתם אותי, אדוני, בגלל תלונה של מלך פרוסיה, זו ודאי טעות. כל
 מילה שכתבתי מוכיחה שאני פטריוט גרמני. הגרמניות היא מהות חיי. אני
 זקוק לגרמניות כמו תנור לפחם. אני גם אוהב אותה יותר מכל דבר אחר
 בעולם. לבי גרמני כפי ששירתי היא גרמנית, אדוני. עובדה שעד היום לא
 כתבתי אפילו מלה אחת בצרפתית, ולא גזלתי אפילו קורא אחד מהסופרים
 המהוללים שלכם.

סמל: כן.
 היינה: אם אדוני חושב שאני מתרפס לפניו משום שאני חושש מחקירה, אדוני
 טועה. משוררים הם אנשים אמיצים ביותר. אדם זקוק לאומץ רב כדי
 לספר לעולם את האמת. אבל נראה שאומץ לב של משוררים דומה לאומץ
 לב של גנבים, הנגלה לעין רק בשעות לילה מאוחרות. כדאי לך, אדוני,
 לרשום מה שאני אומר. בעוד כמה שנים תוכל למכור את הרשימות האלה
 ללונדון תמורת שק זהב.

- שוטר: הוא אמר זהב, אדוני. **(הסמל נד בראשו)**
- היינה: תלמד מבעלת הבית שלי, אדוני. היא ויתרה על שכר הדירה, כדי שבעוד כמה שנים תמכור כרטיסים לתיירים שיבואו לראות את סיר הלילה שלי. בהחלט.
- סמל: אם אדוני עצר אותי משום שאני יהודי, עליו לשחרר אותי מיד. אמנם נולדתי יהודי, ואלוהי היהודים גם קבע לי אף ארוך בפרצוף כדי שיכיר אותי אם אנסה להתחמק ממנו. אבל נטבלתי. תעודת הטבילה שלי תמיד בכיס. הבט. כרטיס הכניסה לתרבות אירופה. דע לך שיהודי נעשה גרמני בקלות רבה. הקרבה בין שני העמים הללו מדהימה. שניהם משועבדים לרעיונות מופשטים בדקדקנות חולנית, שניהם קנאים למוסר חמור ואכזר. לא הייתי צריך להתאמץ. היהודים היו תמיד הארים של המזרח.
- שוטר: **(מחקה תרנגולת)** קוט-קוטה, קוט-קוטה, קוט-קוטה...
- היינה: **(ביאוש)** אולי תגידו לי כבר מה אתם רוצים. למה האזיקים? בגלל כמה שירים? ממתני אוסרים משוררים בגלל שירים? מחר יאסרו חייטים בגלל תחתונים. למי אני מזיק? משורר הוא ילד המזיל דמעות פנינים והעולם מכה בו, שיזיל עוד. לא אותי צריך לעצור אלא את מלך פרוסיה שציווה לשרוף את ספריי. מוטב תמהרו. במקום ששורפים ספרים, ישרפו גם בני אדם. תן לי ללכת, אדוני. ראית את מתילדה שלי. אם לא אגיע בבוקר לכנסיה, היא תתחתן עם מישהו אחר.

נכנסים קצין משטרה, מרי ואלפרד.

- קצין: אני מצטער על אי ההבנה, מסייה היינה. לו ידעתי על ידידותך עם מזכיר האקדמיה, לא הייתי מטריח אותך. אבל כפי שאתה יודע, כמעט כל גרמני חשוד שהוא סוכן פרוסי. **(מורה לסמל לשחרר את היינה מכבליו)**
- מרי: אני מקווה שלא עינו אותך יתר על המידה, היינריך.
- היינריך: לו אחרתם בשעה כבר הייתי בדרך לגרדום בברלין.
- אלפרד: מחר אשלח לביתך מכתב חסות, חתום בידי שר המשפטים.
- מרי: **(להיינה)** אני מבקשת שכבר הלילה תעבור לגור בביתנו.
- אלפרד: רק רגע, מרי.
- מרי: הוא זקוק להגנה.
- אלפרד: המכתב הזה יגן עליו.
- מרי: **(להיינה)** אני אשלח את פאולו לאסוף את החפצים שלך.
- אלפרד: אני מציע שנדון בכך שוב לפני שאת שולחת אותו.
- מרי: זה אינו נושא לדיון.
- היינה: **(בכאב)** זה מלך פרוסיה. הוא שלח את הסוכן שהלשין עלי. מלך של מצעדי צבא ומרוצי סוסים. כל כוחו במגפי העור שלו. המחשבה היחידה החולפת במוחו היא שהוא גדול וחזק. **(לעבר המלך שבלשכתו)** אני מבקש שתמשיך לרדוף אותי, אדוני המלך. כל יום שנדמה לי שעייפתי להילחם בך, אתה מזכיר לי שמלחמתי לא תמה.
- פרידריך: אם אחזל לרדוף אותך, היינה, תחדל לכתוב נגדי?
- היינה: בלתי אפשרי, אדוני. אתה תמיד תחשוש שאם תחדל לרדוף, תחדל למשול.
- פרידריך: ואתה תמיד תחשוש שאם תחדל לכתוב נגדי, ייבש העט שלך.

- היינה: העט שלי ייבש רק ביום שבו אמות, אדוני.
פרידריך: אנחנו ממלכה נאורה, היינה. איננו מוציאים להורג משוררים, אבל נעשה הכל כדי שלא יכתבו. אתה לא צריך להתאמץ כדי להבין למה אתה בראש הרשימה. **(בכעס)** כי אתה קוץ בתחת.
מרי: הכרכרה שלי מחכה, היינריך.
אלפרד: **(למרי)** הוא חושש לשווא. המשטרה לא התכוונה לשלוח אותו לגרמניה, אלא לחקור אותו כאן. **(להיינה)** הגולה הגרמני שהלשין עליך, כתב שאתה מרגל של מלך פרוסיה. החקירה לא הייתה מעלה מאומה. מחר היית משתחרר.
היינה: **(נדהם)** גולה גרמני הלשין עלי?!
קציין: על פי כתב היד ושגיאות הדקדוק. אנחנו עדיין מנסים לברר מיהו.
היינה: אני יודע מיהו.

תמונה 14

לילה. בית בקרמן. נשמעות דפיקות בדלת. בקרמן יוצא לבוש בחלוק שינה, מנורה בידו. היינה מופיע מולו.

- היינה: אני רואה שאתה לא שמח לראות אותי, לודוויג.
בקרמן: השעה שתיים אחר הצות.
היינה: זו השעה בה נבחנת ידידות.
בקרמן: אם אתה זקוק לכמה פרנקים, היינריך, פנה למלך בברלין. הוא ישמח לתת לך.
היינה: אתה חושב שאני סוכן פרוסי?
בקרמן: אתה עצמך לא יודע סוכן של מי אתה.
היינה: שאלתי אם אתה חושב שאני סוכן פרוסי.
בקרמן: לכן באת אלי בשעה כזאת?
היינה: מי הלשין עלי במשטרה?
בקרמן: מי שגילה שמלך פרוסיה החרימ את הספרים שלך, כדי להסיר ממך חשד שאתה משרת אותו.
היינה: אני חייל בשירות המהפכה, לודוויג. אתה מתעב אותי רק משום שכתבתי כמה משפטים שנונים שאינם מהדהדים כמו ברד על גג. רק בגלל שמאמריי אינם משעממים את הצנזור.
בקרמן: אתה לא חייל. אתה נער שיצא למלחמה, וכשהגיע לשדה הקרב פנה לצוד פרפרים.
היינה: לכן הלשנת עלי? כי זכיתי בחסדי כמה נשים?
בקרמן: לא זכית בחינם. מכרת רעיונות גדולים תמורת החסדים האלה. ליל מנוחה, היינריך! **(רומז לו לצאת)**
היינה: אמור לי שלא הלשנת ואאמין. תמיד היית לי מורה וידיד, לודוויג.
בקרמן: אתה בגדת בידידות הזאת.
היינה: לא בגדתי. אני נאמן לרפובליקה, אבל אני רוצה מעט חירות בתוך הנאמנות הזאת. המחויבות למהפכה איננה כלוב ללב.
בקרמן: **(בכעס)** שוב אני שומע קול של יהודי שלא מסוגל להיות נאמן בלי תנאי. אין שום חירות בתוך הנאמנות למהפכה.

היינה: אתה יהודי יותר ממני. רק יהודי יכול לדבוק במהפכה בקנאות כזאת.
 בקרמן: **(בכעס)** היהדות היא מחלה שכבר החלמתי ממנה מזמן.

**פונה לצאת. נכנסת ז'נט, אף היא בחלוק. למראה היינה היא עוצרת וחוזרת לצאת.
 היינה מבחין בה.**

היינה: ערב טוב, מדם.
 ז'נט: ערב טוב.
 היינה: **(לבקרמן)** אני רואה שגם אתה מנסה לדהור כמו סייח באחו. אולי באמת מכרתי רעיון או שניים תמורת חסדי אישה. אבל איזו אישה. **(צוחק)** מה מצאת בה, לודוויג? כולה חטטים, כמו מצה לפסח. גם נזיר בתול לא היה נוגע בה.
 בקרמן: בלום פיך, היינריך.
 היינה: היא שהלשינה עלי.
 בקרמן: **(חש במבוכת ז'נט)** היא לא הלשינה עליך!
 היינה: ואני אלשין עליה. **(לעבר הבית השכן)** אדון שטראוס! אם אתה מחפש את נעלי הבית הישנות שלך, הנה הן כאן.
 ז'נט: **(גונחת)** לודוויג.
 היינה: אדון שטראוס, נעלי הבית הישנות שלך מתאווררות בחוץ.
 בקרמן: היינריך!

שטראוס נכנס ונדהם לגלות את אשתו בבית בקרמן. בעקבותיו נכנסים בראונר וגלוק.

היינה: המהפכן הדגול אינו אלא נואף בטעם רע. לו לפחות מצא מאהבת ראויה למעמדו. אבל נראה שמעמדו כמראה המאהבת. פני העולם לאחר המהפכה שלך, לודוויג, יהיו מחוטטים יותר מהפרצוף שלה. **(יוצא)**
 שטראוס: **(לז'נט)** את מצווה עלי לתרגם ספר של רובספייר, ובינתיים...
 ז'נט: שמעתי אותו ברחוב, ויצאתי לראות מה הוא זומם. כולם יודעים שהוא מרגל.
 בקרמן: האיש הזה הוציא את דיבת אשתך, וולפגנג. הוא העליל עליה עלילת שווא.
 שטראוס: כבר מחלתי לו.
 בקרמן: הוא לא פגע רק בך. הוא פגע בכולנו. עליך לקרוא אותו לדו-קרב.
 שטראוס: לדו קרב? ישמור אלוהים. דווקא כשאני זקוק לפסוק טוב מקוהלת, עולים במוחי רק פסוקים עקרים של בודהה.
 בקרמן: אתה איש כבוד, וולפגנג. בימי מהפכה אין ברירה. להמית או למות.
 שטראוס: נכון. כך בדיוק אמר רובספייר בספרו על ה...
 ז'נט: די, וולפגנג.
 שטראוס: בואי הביתה. **(חשכה)**

תמונה 15

יער בולון, נכנס היינה, לבוש כחתן, כפפות לבנות לידי. מתילדה בבגדי כלה, מדדה אחריו יחפה, נעליה בידיה. אחריהם הדודה ז'ולי, בידה סל.

- מתילדה: למה אתה מתעקש למות? ממתי לשקרן עלוב כמוך יש כבוד שצריך להגן עליו? היית מספיק? כבר עשית מספיק בחיים שלך? למה אני צריכה ללכת ישר מהחופה ללוויה?
- היינה: אני מבטיח לך שלא אמות.
- מתילדה: אפשר להאמין להבטחות שלך? החזקת פעם אקדח? ירית במישהו?
- היינה: גם הוא לא יודע לירות. (לדודה ז'ולי) תני לי את האקדח.
- מדם ז'ולי: (מוציאה אקדח מסלה) אבי הרג בו שבעה.
- היינה: זו גרוטאה, דודה ז'ולי.
- דודה ז'ולי: עוד לפני שנולדת הקיזו בו גברים את דמם כדי למשמש את הפטמות שלי.
- מתילדה: אני מפחדת, אנרי.
- היינה: אל תפחדי. את אשתי החוקית, את תירשי את התמלוגים מהספרים שלי בלי לסבול אותי כל חיך.
- מתילדה: אל תדבר ככה. אתה מרגיז את אלוהים.
- היינה: אילו היה אלוהים, הוא כבר מזמן היה מכה אותי בברק.
- מתילדה: ישו! (מצטלבת) תצטלב מהר. תתנצל. תבקש סליחה.
- היינה: אני מבטיח לך שאפצפץ את הגולגולת שלו.
- מתילדה: אני רוצה לפחות שיישאר לי ילד שלך.
- היינה: איך אני יכול לתת חיים למישהו, אם אני עצמי איני מוכשר לחיות?

הוא מחבק אותה. מהעבר השני נכנסים שטראוס, ז'נט, בקרמן, בראונר וגלוק.

- בראונר: אתה מוכן, היינריך היינה?
- היינה: כן.

שטראוס מניף ידו. מתילדה פורצת בבכי. היינה חש בכך.

- היינה: אני עדיין חי, מתילדה.

שטראוס יורה. היינה נרעד, אך נשאר יציב על מקומו. מתילדה מתמלאת התלהבות.

- מתילדה: פצפץ לו את הראש, אנרי. תכניס לו בין העיניים. רסק לו את הפרצוף עד שאלוהים לא יכיר אותו.

היינה מכוון באיטיות את אקדחו לעבר שטראוס.

- שטראוס: לא, היינריך. אני מוחל על כבודי. אני מוחל גם על כבודה של אשתי. הרי ישראל רחמנים. אין בי טינה לאיש. בודהה היה אומר ש... (פונה לבקרמן) אמור לו שיפסיק, לודוויג. (ממלמל) שמע ישראל אדוני אלוהינו. תגיד לו שיפסיק, לודוויג. הרי אתה הגית את הרעיון.

שטראוס כורע על ברכיו בדמעות. היינה מסיט את האקדח לעבר בקרמן.

בקרמן: אתה אמנם מושחת, היינריך, אבל אינך מסוגל לירות באדם העומד מולך בידיים ריקות. או שמא טעיתי, והכל מותר בעיניך. לבזות את המהפכה וגם את המלך. את גרמניה וגם את צרפת. את הנצרות והיהדות. אלוהים ואדם. אתה הפכת את הרמאות לאמנות ואת האמנות לרמאות. אדרבא. לחץ על ההדק. אני מוכן למות כדי להוכיח לעולם איזה חלאה אתה.

היינה מגביה את אקדחו, יורה באבירות באוויר ומתמוטט. מתילדה ממהרת אליו, מחבקת אותו, ומגלה שירכו נוטפת דם.

מתילדה: הוא פגע בו!! המנוול פגע בו!! אנרי, אנרי.

היא מחבקת אותו. חשכה.

מערכה שנייה

תמונה 16

1848. רחוב בפריס. היינה ומתילדה ב"מרכבה". הרֶכֶב מצליח ב"סוסים". ברקע קולות המהפכה: יריות, צעקות, צעדי אנשים הרצים ברחובות.

- מתילדה: (לֶרֶב) סע מכאן. עכשיו מכאן. מה קרה לסוסים שלך? התעייפו?
 היינה: יותר טוב מכאן, מתילדה.
 מתילדה: כאן לא יהיו בריקאדות.
 היינה: מניין לך? את תכננת אֶת המהפכה? (לֶרֶב) סע מכאן.
 מתילדה: זה הרחוב של הסרסורים והזונות. הם נגד המהפכה המטומטמת הזאת.
 (לֶסוּס) דיו. דיו. תזיז כבר ת'תחת המסריח שלך.
 היינה: נדמה לי שהסוס הזה דווקא בעד המהפכה, מתילדה. השני הוא המלוכני.

שלושה מהפכנים חוסמים את דרכם. אחד חמוש באקדה, שניים במקלות.

- מהפכן א': לרדת.
 מתילדה: אנחנו בדרך הביתה.
 מהפכן א': לרדת.
 היינה: למה, אדוני?
 מהפכן א': אנחנו צריכים את המרכבה בשביל לבנות בריקאדה.
 מתילדה: בעלי חולה. היינו אצל הרופא.
 מהפכן א': אחרי המהפכה הוא יבריא.
 מהפכן ב': אתם רוצים שנהפוך את המרכבה כשאתם בתוכה?

היינה ומתילדה ממהרים לרדת מן המרכבה. לפתע נראה גבר צעיר, נושא שק על גבו, חולף על פניהם בחיפזון. מהפכן א' מכוון אליו את האקדה שבידו.

- מהפכן א': עצור.
 מהפכן ג': מה יש לך בשק?
 גנב: אוכל מארמון הברון דה בורבון. הם ברחו והשאירו הכל על השולחן.
 מהפכן א': במהפכה שלנו לא יהיו גנבים. (יורה בו)
 היינה: (מזועזע) למה, אדוני? אולי הוא היה רעב? אולי יש לו ילדים רעבים?
 אפילו אלוהים לא שולח ברק במי שקוטף פרח.
 מהפכן א': מי אתה, שככה מתחצף?
 היינה: אני משורר.
 מהפכן א': משורר? בטח התפרנסת משירי תהילה למלך. (מכוון אליו אקדה)
 מתילדה: הוא לא משורר. הוא בקושי מדבר צרפתית. (להיינה) בוא הביתה, לפני שאני עוקרת לך את הלשון.

גוררת את היינה החוצה. עכשיו ניכרת צליעתו.

- מהפכן א': שימו את הגנב על הבריקדה. אם ישאלו, תגידו שחיילי המלך ירו בו.

המהפכנים יוצאים. אור בלשכת מלך פרוסיה ובה המלך פרידריך וילהלם הרביעי, הצנזור והברון קוטה. המלך הכועס שותה עוד ועוד שמפנייה.

- פרידריך: (לקוטה) נדמה לי שהייתה בינך לבין אבי הבנה בשתיקה, שהינה לא יכתוב לעיתון שלך.
- קוטה: אדוני המלך, הינה לא כתב עבורי במשך שנים רבות. אבל עכשיו מתרחשת בפריס מהפכה. מלך צרפת ברח. המונים עלו על הבריקדות. חשבתי שהינה יוכל לספר עליה. הרי כשפריס מתעטשת אירופה כולה נדבקת בשפעת.
- פרידריך: למה דווקא הינה?
- קוטה: הינה בעל ראייה חודרת, אדוני המלך. אפשר ללמוד ממנו מה עלול לקרות כאן בגרמניה. אגב, המאמרים שלו אינם תומכים במהפכה.
- צנזור: אבל הם גם אינם מתנגדים למהפכה.
- פרידריך: המאמרים של הינה לא יתפרסמו, ברון!
- קוטה: כן, אדוני המלך.
- פרידריך: ואם אתה רוצה לדעת מה יקרה בגרמניה, תקשיב לי. אני אמשך למלך בחדר האל. שום כוח עלי אדמות לא יפריד ביני לבין עמי. שום חוקה לא תתווך ביני לבין אזרחי. שום שר מלחמה לא יתווך ביני לבין חיילי. ושום שר כספים לא יתווך ביני לבין אוצרותי.

המקהלה שרה את שירו של הינה "באוקטובר 1849".

בניחותא רוגעים נהר וגם יער,	אולי הוא נלכד עם נשק ביד,
שטופים באור ירח רך.	החבר המטורף.
רק לפעמים קול נפץ. ירייה?	לא כל אחד שפוי כל כך
אולי חבר הוא, שנורה.	כמו הוראציוס שברח מן הקרב.

תמונה 17

בית הינה ומתילדה. הינה נשען על מקלו, רוצה לצאת. מתילדה חוסמת את דרכו. בידה התוכי קוקוט הצורח מדי פעם על הינה.

- מתילדה: מה כל כך מעניין בבריקאדות האלה, שאתה מוכרח לראות אותן?
- הינה: אני צריך לכתוב עליהן.
- מתילדה: מה יש לכתוב עליהן?
- הינה: לא עליהן. על האנשים שנלחמים עליהן. על המהפכה.
- מתילדה: כבר הייתה כאן פעם מהפכה, וכבר כתבו עליה. אולי תכתוב על הפירמידות במצריים? לא שמעת שיש מדינה בשם מצריים, ויש בה פירמידות?
- הינה: ממי שמעת על הפירמידות?
- מתילדה: ממישהו שבא לחנות.
- הינה: הוא נזכר בפירמידות כי ראה את השדיים שלך. (התוכי צורח) שתוק!
- מתילדה: גם קוקוט לא רוצה שתצא.
- הינה: אלוהים הטיל עלי להסביר לבני האדם מה קורה בעולמו.

- מתילדה: אמרת שיש אלוהים, אנרי! שמעתי! **(התוכי צורה שוב)**
- היינה: **(מאיים על התוכי)** עוד צרחה אחת ואני מולק לך את הכרבולת.
- מתילדה: ולמה אתה צריך להסביר מה קורה בעולם? האב ז'אן פול מסביר את זה כל כך יפה. אתה יודע מה הוא אמר לי אתמול?
- היינה: כן!
- מתילדה: אם תתוודה, אלוהים יסלח לך על מה שאמרת עליו.
- היינה: כדאי שהוא יתחיל **לחשוב** על מה שאמרתי עליו. **(התוכי צורה)** הלילה אני חונק אותך.
- מתילדה: **(בתקיפות)** אתה לא יוצא. אתה חולה. בקושי הולך.

התוכי צורה שוב. היינה הנזעם חוטף אותו מידיה של מתילדה ויוצא איתו לפרוודור.

- מתילדה: **(ממהרת אחריו)** היינריך. **(לפתע מבחינה בבקרמן הנכנס מהעבר השני)**
- בקרמן: או, מסייה בקרמן.
- היינה: ערב טוב, מדם.
- מתילדה: **(חוזר)** לודוויג!
- בקרמן: בדיוק התחלתי להתפשט, מסייה.
- היינה: אני אחכה עד שתתלבשי, מדם.
- היינה: באת בזמן, לודוויג. שבע עשרה שנה חיכיתי לך. אולי תשב לאכול איתנו? לימדתי את הדודה ז'ולי לבשל צ'ולנט.
- בקרמן: **(מופתע)** צ'ולנט?
- היינה: השנים עוררו בי געגוע לבית אבא.
- מתילדה: אולי בכל זאת אני אתפשט, אנרי? **(פורמת את כפתורי שמלתה)**
- היינה: מתילדה! **(היא נוטלת את התוכי ויוצאת)** אתה ראית פעם בהמה כמו אשתי, לודוויג? לפעמים אני כועס עליה כל כך, עד שבמקום לנשק אותה אלף פעמים, כמו שאני רוצה, אני מנשק אותה רק תשע מאות תשעים ותשע.
- בקרמן: מה שלומך, היינריך?
- היינה: טוב משלום העולם.
- בקרמן: העולם דווקא משתנה לטובה. המהפכה מתפשטת. כאן. באיטליה.
- היינה: בהונגריה. באוסטריה. ועכשיו גם בגרמניה. בעוד שבוע מתכנס פרלמנט בפרנקפורט.
- היינה: ומה שלומך אתה?
- בקרמן: כשאני שומע על הבריקאדות בברלין, חוזרים אלי נעוריי. אם הקרבות ברחובות יימשכו, ראשי יתמלא תלתלים.
- היינה: ראש מלא תלתלים נראה אצילי הרבה יותר כשהוא מותז מהגליוטינה.

בקרמן צוחק בקול רם מדי ומשתתק.

- בקרמן: עלינו להתעלות על חילוקי הדעות בינינו, היינריך. ההמונים זקוקים לנו. לרעיונות שלנו. למילים שלנו. כשגרמניה מתעוררת אנחנו לא יכולים לפהק בפריס.

נכנסת מתילדה. מגישה לשנים כוסות יין.

- היינה: לחיי המהפכה. **(למתילדה)** אולי אפשר להציע לאורח גם מהצ'ולנט?
מתילדה: הוא יקבל כרוב חמוץ ונקניקיות. **(יוצאת)**
- היינה: איזו בהמה. אתה לא מתאר לעצמך איך התדרדרתי. כשהיא גועה אלי
אהבה, אני נוער לעברה בצרפתית.
- בקרמן: סימן שהגיעה השעה. **(בדיסקרטיות)** מחר אנחנו יוצאים לדרך. אלף
גרמנים שגלו מארצם וחיכו לשוב אליה. בעוד חמישה ימים נחצה את הריין
ונצטרף למאבק.
- היינה: אלף?!
בקרמן: חמושים.
- היינה: מעניין מאד.
- בקרמן: אתה תשב לידי במרכבה הראשונה. כשנגיע לפרלמנט בפרנקפורט, תעלה
לבמה ותנאם.
- היינה: ברגע שאחצה את הריין יעצרו אותי, לודוויג.
- בקרמן: יהיו לך אלף שומרים.
- היינה: הם לא יצננו את תשוקת מלך פרוסיה לתלות את ראשי הדובים
שהוא צד.
- בקרמן: אני מתחייב שהפרלמנט יפרוש עליך את חסותו.
- היינה: הפרלמנט? **(צוחק)**
- בקרמן: ותוכל לכתוב בלי שום צנזורה.
- היינה: אדם שרגליו היו קשורות כל חייו בשרשראות, יוכל פתאום לקום וללכת?
בקרמן: ברגע שיסירו אותן ממך תתחיל לרוץ.
- היינה: אני רוצה לחיות בגרמניה יותר מכל דבר בעולם. אבל בכל פעם שאני
מחליט לחזור אליה, מתעורר בי רצון להישאר כאן. לנו גלות היא מצב
טבעי יותר.
- בקרמן: אנחנו איננו יהודים, היינריך. גלות איננה מצבנו הטבעי.
- היינה: ומה בעניין אשתי? אתה יודע שחליתי.
- בקרמן: ליזכן וגרטכן יטפלו בך.
- היינה: ברגע שאעזוב אותה, כל תרנגולי פריס יקרקרו אחריה.
- בקרמן: אתה ראוי לאישה טובה ממנה, היינריך.
- היינה: עם מי אתקוטט בגרמניה בהנאה כזאת? כשאלוהים משתעמם הוא מציץ
לבית הזה, כדי להשתעשע מהמריבות שלנו.
- בקרמן: **(בתקיפות)** אם לא נחזור הביתה, נשתגע.

נכנסות מתילדה ודודה ז'ולי, נושאות מגש וצלחות.

- מתילדה: עוד לא גמרתם לדבר? תביאי שלושה כסאות, דודה ז'ולי.
- דודה ז'ולי: **(לא שמעה)** שלוש כוסות?!
מתילדה: כסאות!
- דודה ז'ולי: שמעתי. שמעתי. קופסאות. **(יוצאת)**

- מתילדה: **(מסדרת את הצלחות)** אני לא כל כך טיפשה כמו שאני נראית, ואני יודעת שכשרוצים לעשות טוב, לא מתביישים לדבר. אבל כשרוצים לעשות רע, אז מתלחשים. ואם האיש הזה מתלחש, אני רוצה לדעת למה הוא בא. לאכול צ'ולנט.
- היינה: אני מחכה לתשובה, היינריך.
- בקרמן: **(לבקרמן)** אתה חושב ששכחתי כמה רצית שאנרי ימות? בגללך ירה בו המטומטם שהוא ופגע לו ברגל. כאן. תאר לך שהיה פוגע שתי אצבעות ימינה, והייתי נשארת עם גבר בלי ביצים. לא עכשיו, מתילדה.
- היינה: לעולם לא אוותר על הביצים של אנרי, מסייה בקרמן. אפילו למען גרמניה.
- מתילדה: **(יוצאת)**
- בקרמן: אתה מוותר על הרפובליקה בגלל האישה הוולגרית הזאת?
- היינה: לא בגללה, לודוויג. עריצות ההמון עלולה להיות נוראה מזו של המלכים. כמו עיני ראיתי מהפכנים יורים בקבצן שגנב לחם. מהפכנים כאלה לא יחדלו להתזו ראשים לעולם.
- בקרמן: בכל מהפכה ניתזים ראשים. כשגוף חולה צריך לקטוע איברים רקובים. האישה המפורכסת הזאת, בבגדיה המגונדרים, בפטפטנות הנואלת שלה, לא תמעך אפילו כינה שדבקה בשערה.
- היינה: מתילדה והתוכי שלה הם פיוט שלא אוכל לכתוב כמותו לעולם.
- בקרמן: אתה מחפש פיוט בשעה שההמונים משוועים לזכויות אדם?
- היינה: איני נאבק על זכויות אדם להמונים, לודוויג, אלא על זכויות אלוהים לאדם. מה טעם במאבק, אם בסופו יאכלו כולם מרק שעועית? יש בני אדם הראויים לפרי גן העדן. איני רוצה לחיות ברפובליקה שאיננה מבחינה בין אפרסקים לגללי סוסים. שמנפצים בה פסלי שיש כדי לבנות גשרים. אתם תעקרו שושנים ותזרעו במקומם תפוחי אדמה.
- בקרמן: ומה על אלה שבטנם נפוחה מרעב והם ממתינים בעיניים כלות לקיץ כדי לאכול תפוחי אדמה?
- היינה: כדי להאכיל אותם לא צריך להלביש פיות במדים. לא צריך לבשל זמיר לארוחת צהרים.
- בקרמן: כל זה בגלל שהאישה הזאת אוהבת את הביצים שלך?
- היינה: **(בכעס)** אתה רוצה לדעת איך תיראה גרמניה אחרי המהפכה שלך? כשתקום מחר בבוקר, תעיף מבט בסיר הלילה.
- בקרמן: **(בכעס)** אתה תיקח את העט שלך, תחצה איתי את הריין, ותכתוב הכל כדי שהיא תהיה רפובליקה חופשית נאורה וצודקת.

הוא אווז בהיינה וגורר אותו לעבר היציאה. נכנסת מתילדה וממהרת אליהם.

מתילדה: עזוב אותו. **(בקרמן מהסס)** עזוב אותו. **(בוטלת סכין מהשולחן ומאיימת עליו)** לפני שאני חותכת ת'פרצוף שלך.

בקרמן מרפה מהיינה.

בקרמן: ראש הממשלה החדש באליוזה קנאי למהפכה בדיוק כמוני. ברגע שאצטט אותך בפניו, הוא יגרש אותך מצרפת.

יוצא. מתילדה ממהרת אל היינה שקרס על הרצפה.

מתילדה: היינריך!

היא כורעת לידו. נכנסת דודה ז'ולי. נדמה לה שהשניים מתעלסים.

דודה ז'ולי: אני רואה שהמהפכה כבר כאן. גם במהפכה הקודמת היו לאנשים תקוות, בגלל התקוות האלה גם נולדה אימא שלך, מתילדה, אבל למרות המהפכה היא מתה ענייה וחולה ואת גדלת בורה וטיפשה. מתילדה: אולי תעזרי לי להרים אותו, דודה.

יחדיו הן מצליחות להושיב את היינה בכיסא.

היינה: **(בכעס)** אפשר לקבל כוס מים!
מתילדה: אני מביאה לך.

מתילדה יוצאת להביא כוס מים. היינה נוטל את מקלו ונמלט בצליעה מהבית.

תמונה 18

היינה נכנס לבית הנסיכה מרי, מוסר את מקלו לפאולו ופונה לאלפרד.

היינה: בקרמן כבר היה אצלו. ראש הממשלה כבר הזמין אותי לשיחה. אני בטוח שהוא כבר חתם על צו הגירוש.
אלפרד: ראש הממשלה יודע מזמן על התנגדותך למהפכה. אינני בטוח שאוכל להגן עליך.
היינה: אינני מתנגד למהפכה. להפך. תמיד תמכתי בחירות לבני אדם בכל מקום בעולם.
אלפרד: לא כך כתבת.
היינה: כתבתי שאיני מוכן לתמוך בהחלפת עריצות אחת בגרועה ממנה.
אלפרד: ראש הממשלה לא ישמח לשמוע שאתה חושב שהוא עריץ.
היינה: לא אמרתי שהוא עריץ. להפך. הוא ראש ממשלה נאור. אני מוכן לכתוב כך שוב. אני רק חושש שבתמימותו הוא עלול להיגרר לעריצות.
אלפרד: כלומר אתה חושב שהוא תמים?
מרי: **(לאלפרד)** הוא לא חושב שהוא תמים. הוא מזהיר אותו מפני תמימות. היינה: הוא חייב להודות לי על מה שכתבתי.
אלפרד: אינך משאיר לו ברירה, היינריך.
מרי: **(לאלפרד)** אי אפשר לגרש מצרפת כל מי שחולק על דעתו של ראש הממשלה.
אלפרד: אפשר לגרש כל מי שאיננו אזרח.

- היינה: אני פליט גרמני, אדוני. אני לא יכול להיות אזרח צרפת.
אלפרד: אז תיאלץ לטמון את העט בכיס.
היינה: איך אני יכול לטמון את העט בכיס כשאני רואה ראש ממשלה שעלה לשלטון על כתפי ההמון, והוא מבסס את שלטונו בעזרת הצבא. הרי ביום שההמונים יתחננו ללחם, הוא יורה לצבא לירות בהם.
אלפרד: מניין לך?
היינה: כל אדם השולט בעזרת קני רובים יתפתה יום אחד להשתמש בהם.
מרי: גם על האזהרה הזאת ראש הממשלה צריך להודות לו.
אלפרד: הידידות איתך נעשית מסוכנת, היינריך. קיבלתי את תפקידי מהמלך, ולכן נאמנותי למהפכה מפוקפקת, וראש הממשלה עלול להשליך אותי לכלא. לא רק הרגליים שלך עדינות מדי לשרשרות ברזל.
היינה: ואתה ממשיך לשרת ראש ממשלה המשליך אנשים לכלא בגלל שהוא מפקפק בנאמנותם?
אלפרד: כן.
מרי: **(לאלפרד)** אם אינך מוכן להסתכן למען זכותו של היינריך לכתוב, כנראה שהזכות לכתוב אינה די חשובה בעיניך.
היינה: אולי לא הבחנת בכך, אדוני, אבל מצב בריאותי התדרדר. אני חייב לקבל טיפול רפואי. גירוש הוא מוות עבורי.
אלפרד: אני בטוח שיש רופאים טובים גם בגרמניה.

היינה נוטל את מקלו מידי פאולו ופונה לצאת. מרי קוראת אחריו.

- מרי: אם תגורש, היינריך. אני אצטרף אליך.
אלפרד: **(נדהם)** אם אינני טועה, את אשתי, מרי.
מרי: אם אתה לא רוצה שאצטרף אליו, אל תניח לממשלה לגרש אותו.
אלפרד: **(בכעס)** הבטחתי לעשות כמיטב יכולתי.

היינה עוצר. אלפרד מהסס, וכעבור רגע הוא נכנע.

- אלפרד: אני אדבר עם ראש הממשלה, היינריך. אתה תינזף אבל לא תגורש.

היינה יוצא בצליעה. מקהלה שרה שני בתים מתוך "גרמניה, אגדת חורף".

אנא בטחו בי חברים זאבים!	זאב הייתי וזאב אהיה
אל תלכו שולל אחר מנוולים	עמכם תמיד איילל
השבים ומאשימים	האמינו בי ובעצמכם
שערקתי למחנה הכלבים	ויעזור לכם האל.

תמונה 19

אור על היינה העומד ליד דוכן הכתיבה ומאזין למקהלה. כשהשיר מסתיים נכנסת מתילדה, לבושה חגיגי, בידה שמשייה.

מתילדה: אתה בא? **(היינה שותק)** אביב בחוץ, אנרי. קניתי שמשייה חדשה. **(היינה שותק)** למה אתה דואג? הממשלה לא תגרש אותך. **(היינה שותק)** הרחובות מלאים חיילים. אין יותר מהומות. **(היינה שותק)** הבטחת שכשתגמור את הספר נצא לטייל. אם לא כתבת בו שום דבר נגד הממשלה, אתה לא צריך לפחד. **(היינה שותק)** אם קשה לך ללכת, נשב על ספסל. **(היא מבינה שהוא לא יכול ללכת)** בעצם, אין טעם לצאת. עוד מעט ירד גשם. חבל ללכלך נעליים חדשות בבוץ. נישאר יחד בבית. נשחק בצעצועים שנתן לנו אלוהים.

היא מחבקת אותו. אור על קאמפה במשרדו בגרמניה. הוא קורא את כתב היד של הפואמה החדשה של היינה "גרמניה, אגדת חורף", וגועה בצחוק.

היינה: מה אתה אומר, יוליוס?
קאמפה: זו השירה הכי טובה שלך, היינריך. **(צוחק)** האצילים בברלין בוחרים למלך את הראשון ביניהם המצליח לצוד ציפור. **(צוחק)** והמלך הזה טוען שכל אזרחי גרמניה נהנים מחופש ביטוי מוחלט, חוץ מכמה שוטים שמתעקשים לכתוב. **(צוחק)** השערורייה מובטחת.
היינה: אני שמח שהצלחתי לשעשע אותך.
קאמפה: אני הולך לבית הדפוס. רוח החופש לא תמשיך לנשב כאן עוד זמן רב..
היינה: רק רגע, יוליוס. לא דיברנו על כסף.
קאמפה: אני אשלם לך כרגיל.
היינה: בימים רגילים תשלם כרגיל. עכשיו הימים בלתי רגילים.
קאמפה: אתה חושב שבגלל ביטול הצנזורה אני אמכור יותר ספרים? להפך. כשצנזורה אוסרת ספר, אני מוכר אותו הרבה יותר טוב.
היינה: אני חולה, יוליוס. אני לא בטוח שאאריך לחיות. יש לי גם אישה.
קאמפה: אל תדאג, היינריך.
היינה: אני רוצה חוזה חדש.
קאמפה: יצאת מדעתך? אתה יודע כמה אני מסתכן למענך. כמה אני נלחם בשביל כל ספר שאני מוכר.
היינה: מהספרים שלי בנית לך ארמון.
קאמפה: אתה מקבל ממני יותר מכל משורר אחר, היינריך.
היינה: אני מוחרם ומנוודה, יוליוס. גזר דין מוות ממתין לי בגרמניה. גם בצרפת אני חי על זמן שאול. כמו דלפון. בדירה עלובה שפקיד ממשלתי זוטר יתבייש לגור בה. אינני הוד מעלתו פון גתה הגדול שחי בחסות המלך שלו.
קאמפה: אני יודע.
היינה: אני דורש חוזה שנתי קבוע.
קאמפה: ואם פתאום תפסיק לכתוב?
היינה: אז תוציא לאור מהדורות חדשות של הספרים הישנים שלי.
קאמפה: כמה?

היינה:	חמשת אלפים לשנה.
קאמפה:	חמשת אלפים!?
היינה:	אשתי מטפלת בי. היא לא יוצאת יותר לעבודה.
קאמפה:	אלפיים.
היינה:	בסדר גמור. אתה תבלע את האלפיים שלך ותיחנק, ואני אלך למו"ל אחר.
קאמפה:	חכה רגע. שלושת אלפים.
היינה:	ואחרי מותי, אשתי ממשיכה לקבל אותם כל שנה.
קאמפה:	לא בא בחשבון. אם היא תחיה עוד ארבעים שנה אני אתרושש.
היינה:	שלושת אלפים לשנה עד יומה האחרון ואתה יכול ללכת לבית הדפוס.
קאמפה:	ואתה כותב עד רגע מותך.
היינה:	את זה אתה לא צריך לבקש.

קאמפה פונה לצאת. אור על המלך פרידריך וילהלם הנמצא בלשכתו עם הופמן וקצין.

פרידריך:	החגיגה נגמרה, קאמפה. (לוגם מכוס השמפניה)
קאמפה:	(עוצר) איזו חגיגה, אדוני המלך?
פרידריך:	הצנזורה חוזרת לפעול. אתה תעביר לעיונו של הצנזור כל ספר שתבקש להוציא לאור. (משתעל)
הופמן:	משרדי ייפתח מחר בשמונה בבוקר, מר קאמפה.
קאמפה:	(למלך) הוד מעלתו הנכבד, רק לפני שבועיים הודיעה הממשלה ש...
קצין:	(קוטע אותו) הפגישה הסתיימה. קאמפה. המלך חולה.

תמונה מס' 20

אור עולה בפריס. ברקע קולות ירי ופיצוצים. שיירת הגולים חוזרת מובסת ממסעה בגרמניה לעבר בית הקפה הסגור. בקרמן בראש, נתמך בידי ז'נט ושטראוס. אחריהם בראונר וגלוק, אחריהם ליזכן. בפינה מגן קבצן באקורדיון. כולם מתיישבים בשתיקה. ליזכן פותחת את בית הקפה.

ליזכן:	תשתו בירה? נשארה עוד חבית מלפני המהפכה.
בראונר:	ראה את היבלת המתנוססת על האגודל שלי, לודוויג. אפילו להיינה אין כזאת. עשרה כרכי שירים, מאמרים, ביקורות. הכל לשווא. חבל על הנייר. חבל על הדיו.
ז'נט:	הביאי ללודוויג כוס מים, ליזכן.
גלוק:	לשווא גם חירפנו את חיינו בקרבות על הבריקאדות.
שטראוס:	מזלנו שראשינו עדיין על צווארינו.
בראונר:	ובברלין מפשר השלג. עצים מלבליים. החתולות המיוחמות מיללות בפתחי החצרות.
גלוק:	כשאתה מדבר רואים שחסרות לך שתי שיניים.
בראונר:	שיניים אלה נפלו בקרב, גלוק. מחר אתלה שלט על החזה.
ליזכן:	(נכנסת ומגישה בירה) חצי פרנק, בבקשה.
בראונר:	אנחנו נשטוף צלחות בתמורה, ליזכן.
גלוק:	(לבראונר) אני מזכיר של ברון, אדוני. לא של שוטף כלים.

שטראוס: **(לבקרמן)** הנאום שלך בפרלמנט היה יוצא מן הכלל, לודוויג. כמו נביא קדמון שאלוהיו נגלה לו מהסערה. בודהה היה אומר עליך ש...
ז'נט: הוא לא מרגיש טוב, וולפנג.
בראונר: באביב הבא יעלה שוב ריח מהפכה באפן, והוא שוב ייתקף תזזית כמו החתולים.

קולות הירי והפיצוצים גוברים. הגולים הגרמנים נשארים אדישים. נכנס היינה, בצליעה קשה על מקלו. השוטר אלבר נכנס אחריו, תוקע בחצוצרה.

אלבר: עצור, מסייה איינה.
היינה: זה לא רובה, אלבר. זה מקל.
אלבר: אתה לא תירה באף אחד, מסייה, אבל מישהו יכול לירות בך. הבוקר אני יוצא לטייל עם החצוצרה, וכשאני מגיע לשדרה, אני פתאום שומע יורים. אני מכניס את החצוצרה לפה ומתחיל לתקוע, והכדורים שורקים מעל הראש שלי. מצד אחד אלפים צועקים "לחם, לחם, לחם." ומצד שני חיילי הממשלה יורים בהם. "בום, בום, בום." אני עומד באמצע. הפה שלי יבש. החצוצרה לא תוקעת. אנשים נופלים מתים. הדם זורם כמו מים. **(בולע דמעותיו)** מה אני אגיד לדודה ז'ולי אם גם אתה תחטוף כדור? שבתשתה.
היינה:

היינה מושיב אותו ליד שולחן בבית הקפה, ומוזג לו כוס מים מהקנקן. הגולים מפנים לו את גביהם בהפגנתיות.

היינה: **(לגולים)** ערב טוב. **(לבקרמן)** ערב טוב, לודוויג. שמעתי שחזרתם. שמעתי על הנאום המבריק שלך בפרלמנט. על קרב הגבורה שלכם מול צבא פרוסיה. שמעתי גם על אכזריות החיילים. **(לליזכן)** אפשר לקבל כוס בירה? **(ליזכן אינה עונה)** לא הופתעתי לשמוע שירו בכם. מלך פרוסיה עדיין לא גילה שבני אדם חדלו להיות קניבלים. לולא הטבחים שלו היו מן הפרולטריון, הוא היה אוכל לבבות מהפכנים כל ארוחת ערב.

היינה רואה שלא יקבל בירה מליזכן, והוא שותה מכוס הבירה של בראונר.

בראונר: אדוני הנכבד. זאת הבירה שלי!
היינה: חשבתי שהזמנת אותה בשבילי.
בראונר: **(בכעס)** האיש הזה בא להתרברב בתפיחת היבלת שעל האגודל שלו.
היינה: חס וחלילה. באתי לחדש את הברית בינינו. אני מוכן לכתוב נגד המלך והגנרלים. תמיד הייתי חייל במלחמה על החירות.
אלבר: עכשיו אסור להגיד כאן "חירות", מסייה איינה.
היינה: אמרתי בשקט.

בקרמן פונה להיינה בכעס.

- בקרמן: אתה חייל במלחמה על החירות? אתה משרת נתעב של הדיקטטורה! אתה עבד נרצע של המלך.
- היינה: איזה מלך?
- בקרמן: **(שולף מסמך)** צרפת. תמיד כתבת בשירות מלך צרפת. הוא שילם לך. קצבה שנתית. הנה הרישום ממשרד האוצר.
- היינה: **(נדהם)** איזה רישום?
- בקרמן: חמשת אלפים פרנק כל שנה. עכשיו ברור למה בגדת במהפכה. עכשיו ברור למה השמצת את המהפכה. עכשיו ברור למה המהפכה נכשלה. לודוויג, תירגע. בבקשה.
- היינה: אתה מאמין שאני כתבתי משהו תמורת הכסף הזה?
- בקרמן: **(קם)** אתה קיבלת את הכסף לא רק בשביל מה שכתבת, אלא בעיקר בשביל מה שלא כתבת.
- ז'נט: שב!
- בקרמן: **(יושב)** אתה בגדת בגרמנים ובגרמניה. אתה השכרת את העט שלך לכל מי ששילם. לו השטן שילם לך, היית משכיר עט גם לשטן. ההיסטוריה תזכור אותך לדיראון עולם כמי שהפך את המוסר להלצה תפלה. אני כותב עליך ספר עב כרס. לא עיתון לעטוף בו דגים מלוחים. בגלל יהודים כמוך יש בעולם אנטישמיות.

היינה אינו יכול לשאת את דבריו והוא יוצא.

- בקרמן: **(בקושי)** האיש הזה רואה את העולם רק דרך הנקב באבר הנימול שלו. ז'נט: די, לודוויג.
- בקרמן: **(בגרון חנוק)** אלוהים. אלוהים שבשמיים. רחם עלי. ז'נט: מוטב שנלך הביתה.

היא מסייעת לבקרמן לקום. הגולים יוצאים. השוטר פונה אל ליוזן.

- אלבר: לא תתנגדי, מדמואזל, שאשתה אצלך קוניאק קטן במטבח. נכון? ליוזן: ואחר כך תרצה לנוח עשר דקות במיטה שלי.
- אלבר: חס וחלילה! יש לי אישה חולה וילדים ונכדים. ואבא שלי, שהתחרש בקרב ווטרו, כבר קבור עמוק באדמה. **(יוצאים)**

תמונה 21

חדרו של פרידריך וילהלם הרביעי, הלבוש בתחתוניו. הוא מתקשה להתלבש בעצמו. משרתיו מלבישים אותו במדיו המלכותיים. בחדר נמצאים גם הצנזור והקצין.

- פרידריך: אם היינה קיבל קצבה שנתית ממלך צרפת, אפשר להאשים אותו בבגידה. קצין: צריך להביא אותו לברלין ולהעמיד אותו למשפט. איתו נעמיד לדין את כל אלה שפרסמו את דבריו, ואת כל אלה שקראו אותם.
- פרידריך: תצטרך להעמיד לדין את חצי גרמניה. גם אותי.
- קצין: רק את אלה שתמכו במהפכה, הוד מעלתו.
- פרידריך: ואיך, לדעתך, נביא אותו לכאן?

- קצין: הממשלה החדשה בצרפת תשמח להיפטר ממנו.
פרידריך: יפה. תודיע לשגריר שיגיש בקשת הסגרה.
קצין: בהחלט, הוד מעלתו. ואם הבקשה תידחה, אני אסע לפריס ואחסל אותו.
הופמן: אם היינה יחוסל, יודפסו מהדורות חדשות של ספריו.
קצין: אתה צודק. במחשבה שנייה, אולי אפשר להפיק ממנו קצת תועלת. אם הוא כתב בשביל מלך צרפת תמורת קצבה שנתית, נציע לו גם אנחנו קצבה שנתית, והוא יכתוב בשבילנו.
פרידריך: היינה?! היינה שונא אותי. כל מה שיכתוב יהיה תמיד נגדי. (משתעל)
הופמן: לדעתי, הוד מעלתו, אם הציבור ידע על הקצבה שהיינה קיבל ממלך צרפת, הוא לא ירצה לקרוא את הספרים שלו.
קצין: צריך לפרסם מודעה בכל העיתונים.
פרידריך: בפרט בעיתון שהוא כתב בו... (לא זוכר את שם העיתון)
הופמן: באלגמיינה צייטונג.
פרידריך: פרסמו אותה על עמוד שלם. באותיות גדולות. שכל אזרח גרמני ידע.

המלך סיים להתלבש, והוא יוצא מהחדר בלוויית משרתיו ועוזריו. אור על הברון קוטה בלשכתו. היינה פונה אליו מפריס.

- היינה: (לקוטה) אדוני הברון, המודעה הזאת מכילה רק חלק מהאמת. היא יוצרת רושם מוטעה. אזרחי גרמניה חייבים לדעת שביקשתי קצבה ממלך צרפת רק לאחר שמלך פרוסיה הטיל חרם על כל ספריי. הם חייבים לדעת שמלך צרפת מעולם לא ביקש ממני תמורה לקצבה הזאת.
קוטה: העובדה שהקצבה ניתנה לך בחשאי, מעידה שהיה לך מה להסתיר.
היינה: ודאי שהיה לי מה להסתיר. את החרפה שמשורר כמוני נאלץ לפשוט יד.
קוטה: וזה הכל?
היינה: לו ידעת שאני מקבל קצבה ממלך צרפת, אדוני, האם היית מדפיס את המאמרים שלי באלגמיינה צייטונג?
קוטה: הייתי מדפיס אותם ומציין תחתם שהכותב נתמך על ידי מלך צרפת.
היינה: ברוך נכבד, אתה יודע טוב יותר מכל אדם בעולם שאי אפשר לקנות אותי בכסף. לא בגלל מה שפרסמת ממה שכתבתי, אלא דווקא בגלל מה שלא פרסמת.
קוטה: אתה יודע טוב יותר מכל אדם בעולם שפרסמתי כל מה שיכולתי.
היינה: אז תפרסם גם את המאמר הזה.
קוטה: אני כבר לא יכול יותר לפרסם מאמרים שלך, היינריך.
היינה: זה יהיה האחרון.
קוטה: אני יכול לפרסם את הדברים שכתבת כמודעה.
היינה: ומי ישלם בעדה?
קוטה: (בלעג) מלך צרפת.

חושך על הברון קוטה. ברקע צרחת התוכי קוקוט. היינה נכנס לביתו. דודה ז'ולי יושבת ליד השולחן וסורגת. נכנסת מתילדה לבושה שמלה צבעונית, מניחה לפנייה בקבוק יין וכוס. היינה הנזעם שופך עליה את כעסו.

- היינה: לאן את הולכת?
מתילדה: לטייל.
- היינה: ואיך הרשית לעצמך לקנות את השמלה המטופשת הזאת? אפילו אכתוב עכשיו ספר שיימכר כמו התנ"ך, לא אצליח לשלם בשבילה.
- מתילדה: למה אתה כל כך כועס? הרוח העיפה את הכובע שלך בשדרה?
היינה: לא מצאת בכל פריס מחוך מספיק גדול לשדיים שלך?
דודה ז'ולי: מה הוא אמר?!
- מתילדה: כנראה שזאת לא הייתה רק הרוח. (צוחקת)
- היינה: הייתי שמח לדעת מי האידיוט שלכבודו את חושפת אותם.
- מתילדה: מה קרה, אנרי? אתה רוצה נשיקה? בוא אני אתן לך.
- היינה: איזו בהמה את, מתילדה. לעולם לא תביני את גודל האסון. אף קורא בגרמניה לא יקרא יותר אפילו כותרת של ספר שלי.
- מתילדה: אתה תמיד אומר את זה, ותמיד יש כאלה שקוראים.
- דודה ז'ולי: (למתילדה) מה הוא רוצה? לאכול?!

מבחוץ נשמעת צרחת התוכי.

- היינה: (לעבר התוכי) שתוק שם! (למתילדה) אני מקווה שלפחות מצאת לך מאהב מכובד. אני אזדקק למשהו להתגאות בו, כשהשירים שלי יישכחו.
- מתילדה: אין לי מאהב, אנרי. תשאל את האב ז'אן פול. אף פעם לא דיברתי בוידויים שלי על שום גבר מלבדך.
- היינה: לו כל סוסי פריס עמדו בתור לפניך, הם לא היו מצליחים להשביע את תאוותך.
- מתילדה: תסתום את הפה שלך, חזיר.
- דודה ז'ולי: היהודי רוצה לאכול חזיר?!

מתילדה פונה בכעס לשולחן, נוטלת את בקבוק היין ולוגמת.

- מתילדה: אתה תמיד חושב שהעולם נגדך. כשכלב נובח ברחוב, אתה חושב שהוא נובח עליך. כשעלה נושר מעץ, אתה חושב שהעץ לא רוצה לתת לך צל. אתה בטוח שהכנסתי את הבקבוק הזה לפה, רק כדי שתקנא בו.
- היינה: אני חושב שכולם נגדי, כי אני כבר לא יודע מי בעדי. כל אחד מידידי שידע שאני מקבל קצבה ממלך צרפת, יכול היה לספר ללודוויג. אפילו את.
- מתילדה: אני מציעה לך לא להאשים אותי, אנרי. כי אני יכולה לשנוא אותך ככה, שאפילו אלוהים לא ירצה להציל אותך.
- היינה: אלוהים כבר לא יכול לעשות שום דבר. אם ככה נראה העולם שלו, הוא צריך למנות במקומו מהר מישהו צעיר יותר.
- דודה ז'ולי: אתה לא צריך לצעוק. שמעתי. אני כבר מביאה את האוכל.

היא עוזבת את המסרגות ויוצאת למטבח. נשמעת צרחת התוכי.

- היינה: (בזעם) שתוק שם.

מתילדה: **(בכעס)** אלוהים יכול לעשות הכל. ועכשיו הוא גם יעניש אותך על מה שאמרת. שבוע שלם לא תיכנס למיטה שלי. לא תראה אותי מתרחצת. אני אפילו לא אפתח בשבילך כפתור בשמלה.

היינה: נואפת כמוך לא תחזיק מעמד אפילו יום.

מתילדה: אני נואפת? מהיום שהתחתנו, אתה הולך לנשים אחרות. אפילו כשאנחנו מטיילים יחד ברחוב, אתה קורץ לזונות בחלונות.

היינה: הלוואי שהייתי יכול לעשות יותר.

מתילדה: אני גם יודעת שאתה הולך כל שבוע לאישה העשירה ההיא שאוהבת את השירים שלך. אבל אני יותר חכמה ממך. אני מחכה עד שהבעל שלה חוזר מארמון המלך, ורואה אותך זוחל הביתה כמו כלבלב שבעטו בו בתחת. הבעל שלה?

היינה: יום אחד תגלה שזה הוא שהלשין עליך. אתה כל כך מטומטם שאתה אפילו לא יודע שבעלים נבגדים בסוף נמאס להם.

התוכי צורח שוב. היינה מדדה לעברו החוצה בשארית כוחותיו.

מתילדה: אנרי!

מתילדה ממהרת אחריו, אבל דודה ז'ולי הנכנסת עם מגש האוכל חוסמת את דרכה.

דודה ז'ולי: לאן הוא רץ? לשלשל?

מתילדה: אם הוא יגע בקוקוט, אני אהרוג אותו.

דודה ז'ולי: אם תתני לו שמן דגים, הוא ירגיש יותר טוב.

לפתע נדמו צריחות התוכי. משתררת דממה.

מתילדה: הוא הרג אותו.

היינה חוזר, מתנשם ומתנשף בכבדות.

היינה: זה הבעל שלה. זה באמת הוא.

היינה נוטל את מקלו ויוצא בצליעה.

תמונה 22

מרי ואלפרד בביתם. נכנס היינה. פאולו מנסה לעצור בעדו.

פאולו: מסייה היינה. הנסיכה לא קבעה לך פגישה. מסייה היינה.

היינה ממשיך פנימה ופונה אל אלפרד.

היינה: אתה האיש שמסר ללודוויג בקרמן את רישום הקצבה שלי. למרות שידעת

שידיי נקיות. למרות שידעת שמעולם לא כתבתי מילה אחת תמורתה.

(בסיפוק) אתה יודע היטב למה מסרתי.

היינה: ידידותי עם אשתך הייתה טהורה, אדוני. היא לא הכתימה אותך במאומה.

תשאל אותה.

אלפרד: אני יודע מה היא תשיב.

היינה: אתה לא מאמין לה?

אלפרד: מסרתי את הרישום לבקרמן כי נהגת בה בחירות מופלגת, היינריך.

היינה: ולכן החלטת להרוס את חיי? הרי כל מילה שכתבתי למען תיקון העולם

נחשבת עכשיו למילה בשרות המלך. מי יקרא ספר שלי?

אלפרד: בחרת להתיידד עם אישה הנשואה לבעל הלא נכון.

היינה: אתה חייב לעזור לי, אדוני. אני מבקש שתפנה אל ראש הממשלה ותבהיר

לו שהוא מוכרח להמשיך את הקצבה.

אלפרד: אני לא חייב לך מאומה, וגם ראש הממשלה אינו חייב. **(מאבד את קור**

רוחו) לך תקבץ נדבות בבית הכנסת. לך אל בני דודך המזוקנים

והכפופים, המחטטים בספרים העתיקים שלהם, ומסריחים את העולם בדג

מלוח ושום. אולי הם יסכימו לפשפש בכיסיהם, וְלְמוֹל בשבילך כמה

מטבעות שקיבלו עבור מכנסיים משומשים בשוק.

תודה, אדוני.

אלפרד: **(בכעס)** מכל הנשים בפריס בחרת דווקא את אשתי? לא יכולת לבחור

ביהודיה? אפילו אלוהים בחר ביהודיה להוליד לו את בנו. **(יוצא)**

מרי: האיש הזה לא מפסיק לאכזב אותי. מאחורי ארשת פניו הנאורים נחבא אדם

חשוך ומשעמם. כל פרח שהוא מסתכל בו, קמל מקור עיניו.

היינה: אני דווקא גיליתי עכשיו משהו טוב, מרי.

טוב?

היינה: אני נרדף על מה שכתבתי. אני לא מסוגל לכתוב עוד. אני מרושש. אני

חולה אנוש. בבית מחכה לי אישה שוחרת נקמה. לאן שלא אפנה, חייב

להיות יותר טוב.

מרי: יהיה לנו טוב יותר אם נעזוב את פריס.

לאן?

מרי: לכפר. יש לי בית. האוויר שם צח והשמש חמה. אתה תבריא. אתה תחזור

לכתוב.

היינה: על מה? על העשב בהרים? על הכבשים בעמק? כאן אפשר להרגיש את

דופק העולם, מרי.

מרי: כבר הרגשנו את דופק העולם. ראינו דם ממיס את השלג ברחובות. וטפטוף

של גשם קל שטף מיד את הכתמים.

היינה: מישהו חייב לכתוב על הדם הזה.
 מרי: למה דווקא אתה?
 היינה: כי ככה. (קם ונוטל את מקלו)
 מרי: אתה חוזר אליה?
 היינה: אני הבוגד הכי נאמן בעולם, מרי.
 מרי: אני לא חושבת שאתה יכול עוד לבגוד.
 היינה: ודאי שאני יכול. לו היה לי הרמון המלך שלמה, הייתי מבלה את הימים עם אלף נשותיו, וחוזר להתהולל איתך בלילות. תני לי את ידך ונרקוד. (שומט מקלו) צעד ועוד צעד. וסיבוב. כך רקד דוד המלך לפני ארון הברית. את לא שומעת תופים ומצלתיים? והנה גם כנורות. כנורות מתייפחים ונבל. הריעי לו למלך הנצחי. (נופל)
 מרי: פאולו!
 היינה: מרי...

פאולו נכנס. היינה לא מצליח לקום על רגליו.

מרי: קח אותו לבית שלו. (יוצאת)

פאולו מרים את היינה ונושא אותו החוצה.

תמונה מס' 23

מקהלה שרה את השיר "חנני" של היינה.

על שיגיונך, אלי,
 הרשה-נא לי לתמוה: עליז
 במשוררים בראת, עתה אתה גזלת
 את מצב רוחו הטוב.
 הכאב מקהה לי את קלות הדעת
 הופכני עגמומי
 אם לא ייתם השעשוע העצוב הזה
 אהפוך קתולי

בבכי אמלא אוזניך,
 כמו הרבה נוצרים טובים
 או, מיזררה! לאבדון יורד
 המשובח בהומוריסטים!

אור עולה על חדר המלך פרידריך וילהלם, השוכב חולה במיטתו, אחרי שבין מוח. תנועתו מוגבלת. הוא מדבר בקושי. אור על חדרו של היינה, השוכב על שני מזרונים, גופו משותק, פרט לזרועו הימנית וראשו. ליד המלך נמצאים שני קצינים המטפלים בו. ליד היינה נמצאות מתילדה ודודה ז'ולי.

היינה: הוד מעלתו, שליחיו בפריס ודאי דיווחו לו על מחלתי. אני מתאר לעצמי שהוא לא שלח לי איחולי החלמה, רק משום שגם הוא חולה.
 קצין א': מה אתה רוצה, היינה?
 היינה: בברלין יש מומחים לחוט השדרה. אני מבקש שיבדקו אותי.

- קצין א': בשמחה, מר היינה. אתה מוזמן להיבדק בברלין. עליך לדעת כמובן שברגע שכף רגלך תדרוך על אדמת פרוסיה, אתה תיעצר.
היינה: אני חולה אנוש, אדוני.
פרידריך: **(בקושי)** זה האיש שכתב שאני אימפוטנט ושיכור. נכון? מה שמו?
היינה: היינריך היינה, אדוני המלך.
קצין ב': אתה תואשם בבגידה, היינה.
קצין א': לאור מצבך, ייתכן שבית המשפט יגלה רחמים ויגזור עליך מוות בתלייה.
היינה: למה, אדוני? אני מוכן להוכיח לך שאין פטריוט גרמני גדול ממני.
פרידריך: זה היינה, המשורר?
קצין א': כן, הוד מעלתו.
פרידריך: אני רוצה לשאול אותך משהו.

קצין א' רומז לקצין ב', וזה חוצה את הבמה לעבר חדרו של היינה, נוטל אותו בזרועותיו ומביא אותו אל המלך.

- פרידריך: אם תשובתך תשביע את רצוני, היינה, תוכל להיבדק בברלין.
היינה: כן, הוד מעלתו.
פרידריך: אני מלך פרוסיה. אני אוהב את פרוסיה. נלחמתי כל חיי למענה. התפללתי למענה. איך יכולת להשפיל אותה ככה? ואת הדגל שלה? ואת המלך שלה?
היינה: גם אני אוהב את פרוסיה, הוד מעלתו.
פרידריך: לפי שיריך, אתה אוהב אותה מעט מאד.
היינה: אני אוהב אותה יותר, הוד מעלתו, כשתהיה ראויה לאהבה.
פרידריך: מתי היא תהיה ראויה לאהבה?
היינה: כשאזרחיה יהיו בני חורין. כשגם רוחם תהיה חופשייה. כשהאדם יהיה בראש מעייניהם. כשיעריצו את רגישותו יותר מכוחו, את גאוניותו יותר מבהמיותו.

פרידריך פורץ בבכי.

- היינה: הוד מעלתו, אני מקווה שתשובתי השביעה את רצוני.
קצין א': היא לא השביעה את רצוננו, היינה.
היינה: **(צוחק)** עכשיו, על ערש דווי, אתחיל פתאום להשביע את רצונכם? גם כשהיה לחיי ערך, הייתי מוכן להקריב אותם כדי לחתור תחתיכם.

קצין א' רומז לקצין ב' וזה חוזר, כשהיינה בזרועותיו, לעבר חדרו של היינה.

- היינה: **(לעבר המלך)** אדוני המלך, עוד כמה ימים תוכל לראות מתחת לאדמה מה נשאר מעריצותך מעליה. התולעים יאכלו את בשרך בלי להקיש בעקביהן.
(צוחק)

קצין ב' מניח את היינה על מזרנו.

- היינה: **(לקצין)** אולי אתה רוצה להיזכר לטובה בהיסטוריה האנושית, אדוני?

קצין ב': ודאי.
היינה: תן לי את הנייר והעט שעל השידה.

הקצין נותן לו. היינה מתחיל לכתוב באיטיות. בגלל עיוורונו החלקי הוא מתקשה. הקצין ממתין רגע.

קצין: (מזכיר להיינה) אמרת שאזכר לטובה בהיסטוריה.
היינה: תיזכר כמי שאפשר לי לכתוב עוד שיר. (צוחק)

הקצין יוצא בכעס. היינה ממשיך לכתוב בייסורים גדולים והולכים.

מתילדה: אם תמשיך לכתוב, אנרי, יכאב לך הראש.
היינה: להפך, מתילדה. כל שורה שאני כותב, דוחה את הכאב.
דודה ז'ולי: מה הוא אומר? הוא רוצה שאני אלעס בשבילו חתיכת בשר?
מתילדה: (בקול רם) צריך לעשות לו מסאז' ביד.
דודה ז'ולי: לעשות לו ביד?!
מתילדה: (בהדגשה) מסאז' ביד. שהיד לא תיחלש.

המקהלה שרה. מתילדה ודודה ז'ולי מעסות את ידו של היינה.

על נהרות בבל ישבנו
גם בכינו, שם על ערבות
תלינו את כינורותינו
זוכר את הקינות הישנות?

זהו ניגון עתיק ומר
המייבב תחילה בצער,
והומה ומתייפח
כמו קומקום על אה רותח

שנות אלפים הוא מבעבע
קורע בבשרי עד זוב!
והזמן לוקק פצעיי
כמו כלב את פצעי איוב.

תודה על רוקך, כלב
שככת מעט את הכאב.
לרפאני יכול רק המוות,
אך לאסוני אני בן אלמוות.

נכנס קאמפה ומסתכל בדפי השירים.

קאמפה: זו פסגת יצירתך, היינריך. נקרא לה "רומנסרו". מה דעתך? נוציא אותו לאור מיד. על הכריכה נטביע דיוקן שלך. בארשת פנים של קדוש מעונה. שוכב על המזרנים וכותב. אני הולך להביא צייר. (פונה לצאת)

היינה: מה שלומך, יוליוס?

קאמפה: מצוין. הספר הזה יימכר יותר מכל הספרים שלך. דבר ראשון, לשחד את הצנזור שיצווה להחרים אותו. דבר שני, להוציא מהדורה מוגבלת וליצור ביקוש. ודבר שלישי, למכור ביוקר. היום מה שיקר, נמכר.

היינה: חכה רגע.

קאמפה: חבל על הזמן. תכתוב. (פונה שוב לצאת)

היינה: אולי לא תראה אותי שוב.

קאמפה: למה? אתה נוסע מכאן?

- היינה: שב רגע. אתה חושב שהספר הזה יצליח לפקוח את עיני הקוראים לטמטום כהני הדת שלהם? אתה חושב שיחזק אותם מול אדישות האל לסבלם?
קאמפה: אני ממהר עכשיו לדפוס, היינריך.
היינה: עוד מעט אמות, יוליוס.
קאמפה: **(בכעס)** אם אתה רוצה להיות בן אלמוות, אל תדבר איתי על מוות. אני מו"ל. אני לא יודע מה להגיד עליו. אני יודע למכור ספר שבו אתה כותב עליו. **(משפיל עיניו)** איני רוצה לדעת עליו יותר מדי. זה רע לעסקים.
היינה: הוא דווקא עושה עסקים לא רעים, המוות הזה. תראה מה הוא מצליח לסחוט ממני. **(רומז על השירים)**
קאמפה: ואל תתבדה איתי עליו!

קאמפה יוצא. כאביו של היינה מתגברים. מתילדה מנסה לעזור לו.

- מתילדה: ככה? **(מנסה להפוך אותו על צידו)** ככה?
היינה: אהה...
מתילדה: **(לדודה ז'ולי)** אופיום. **(היא לא שמעה)** אופיום!
דודה ז'ולי: את לא צריכה לצעוק. **(נוטלת את הבקבוק)**
מתילדה: **(להיינה)** תפתח ת'פה. תפתח ת'פה.
היינה: **(נאנק)** אהה...

מתילדה מנסה לפתוח את פיו של היינה כדי שדודה ז'ולי תטפטף לתוכו את האופיום.

- מתילדה: **(לדודה ז'ולי)** סכין. **(צוועקת)** סכין! לכי תביאי סכין. סכין חד.
דודה ז'ולי: אחד?
מתילדה: אחד חד! **(דודה ז'ולי יוצאת)**
מתילדה: עכשיו תקשיב. אנחנו נשים לך אופיום ונביא לך כומר. אם אתה רוצה לחיות, תתוודה לפני הכומר ותתפלל לאלוהים.
היינה: לאלוהים יש כבר מיליוני טיפשים שמתפללים אליו.
מתילדה: לו היית מכבד את האלוהים, אנרי, לא היית סובל ככה. האלוהים שלנו מלא רחמים.
היינה: באמת? מתי פגשת אותו בזמן האחרון?
מתילדה: **(בכעס)** תפסיק! **(באיפוק)** אני רוצה שתחייה, אנרי. שתעמוד על הרגליים. שתכעס ותצרח ותלעג. אני רוצה לטייל איתך ברחובות ולראות אותך מרחרח נשים מבושמות. אני מוכנה להתפלל בשביל זה, להתוודות ולצום. אתה לא מוכן לעשות שום דבר. למה? הרי אם תגיד שאתה מאמין באלוהים, הוא ירפא אותך. ישו הקים אנשים מתים לתחייה.
היינה: אם האלוהים שלך יכול לעשות לי נס, ובכל זאת הוא מפקיר אותי לסבל הזה, אז הוא סתם מנוול.
מתילדה: **(ביאוש)** אלוהים עושה נסים רק למי שמאמין בו.
היינה: מה אכפת לפיל של מלך סיאם, אם יתוש שהסתבך בזנבו, לא מאמין בו?
מתילדה: **(מתפרצת בבכי)** די, אנרי. חדל.

נכנסת הדודה ז'ולי, בידה סכין.

דודה ז'ולי: בצוואר?
 היינה: היא תשחט אותי!
 מתילדה: אני אעשה את זה. (נוטלת ממנה את הסכין) תחזיקי חזק.

הדודה ז'ולי משכיבה את היינה על המזרן.

מתילדה: (בצעקה) אני חותכת בצוואר, ואת שופכת את האופיום אל הפצע.
 דודה ז'ולי: למה את צועקת? שמעתי.

השתיים מבצעות את החזרת האופיום אל צווארו של היינה. הוא נרגע. מתילדה מתיישבת לידו ואוחזת בידו.

דודה ז'ולי: עכשיו תישן בשלווה, אנרי. ואני אלך להכין לך משהו לאכול. ואל תדאג.
 אני לא אשים לך רעל. האלוהים הכניס אותנו אל העולם הזה, והוא גם יוציא אותנו. אבל לפי הסדר. אני יותר זקנה, ואני אמות לפניך.

דודה ז'ולי יוצאת. נכנס כומר שפניו מוסתרים בכובעו, ובידו נר.

כומר: (בלטינית)² Deo gratias (אוחז בצלב התלוי על חזהו) In hoc signo
 vinces³. (מניח ידו על ראש הגופה) Durus est hic sermo, et quis
 potest eum audire⁴.

היינה: (בכעס למתילדה) אמרתי לך שאני לא רוצה כומר!

מתילדה: אני לא קראתי לו. (לכומר) מי הזמין אותך, אבי?

כומר: רוח הקודש.

מתילדה: (בבהלה) ישו! הוא לא הולך למות. נכון?!

כומר: כנראה שלא.

מתילדה: תודה, אבי. (ממהרת ומנשקת את ידו)

כומר: אבקש להישאר לבד עם החולה למשך הוידוי, בתי.

מתילדה: יברך אותך האל, אבי.

כומר: האל יברך גם אותך, בתי.

מתילדה מנשקת את היינה, אחר כך את שוב את ידי הכומר, ויוצאת.

היינה: מי אתה? (הכומר מסיר את כובעו. מתגלה בקרמן) לודוויג?!

בקרמן: קראתי את הרומנסרו שלך, היינריך. מספך לספך, אתה הולך מדחי אל דחי.

היינה: ממתי אתה כומר?!

בקרמן: מאז שגיליתי שבני אדם אינם מסוגלים לגאול את עצמם בעצמם, והם

זקוקים לחסד האל כדי להיגאל.

² ברוך האל

³ בסימן זה תנצח

⁴ קשה דרשה זו, גם למי שמסוגל להאזין לה

- היינה: אני רואה שמצבנו דומה. אני משתמש באופיום, וגם אתה.
בקרמן: באופיום!?
- היינה: לא קראת אותי בקפידה, לודוויג. כתבתי שהדת היא אופיום להמונים.
בקרמן: קראתי בקפידה רבה. עכשיו, אחרי הרומנסרו הנורא הזה, הגיעה שעתך לתת את הדין.
- היינה: על מה?
- בקרמן: על חילול שם שמייים. **(בכעס)** אתה ממשיך להטיף לבני אדם שהם נבראו בצלם אלוהים, ולכן הם מסוגלים לגאול את עצמם. צלם האלוהים אפסי מול אלוהים, בדיוק כמו שצל האדם אפסי מול האדם.
- היינה: אם באת הנה להחזיר אותי לחיק האמונה, אני מוכן לכתוב למי ששלח אותך שעשית כמיטב יכולתך.
- בקרמן: **(בעקשנות)** מי שקורא את הרומנסרו משתכנע שאין טעם להתפלל לאל, ובכך גוזר על עצמו גיהינום.
- היינה: מי שקורא את הרומנסרו מסתכל בעולם ושואל את עצמו אם יש בעולם הזה אלוהים.
- בקרמן: מי אתה שתטיל ספק בקיומו? גם אם אתה יודע לשרבט כמה שורות שנונות, אין פירושו של דבר שאתה יודע את סוד העולם.
- היינה: אינני יודע את סוד העולם, אבל בכל יום שעובר אני יודע יותר.
- בקרמן: אתה רמש עלוב. אתה משלה את עצמך שאתה יודע.
- היינה: האדם יכול להיות מלך העולם. **(רומז על עצמו)** והוא יכול גם להשתעבד לאלוהיו, ולהיות רמש עלוב. **(רומז על בקרמן)**
- בקרמן: אתה שוכב משותק וגוסס, ובליבך אתה עדיין מלך העולם? גם הכפירה שלך איננה אלא יוהרה של שוטה רברבן.
- היינה: אני יהודי משותק ועיוור, לודוויג. במה אני יכול להתרברב?
- בקרמן: אתה מתרברב בסירובך לבקש רחמים. אני מזהיר אותך, היינריך. כרע על ברכיך, חזור בך מכל מה שכתבת, ואולי תזכה במחילה.
- היינה: אני לא יכול.
- בקרמן: אם תחזור בך אולי ימית אותך האל ויקצר את סבלך.
- היינה: ואם לא?
- בקרמן: אז הוא יאריך את ימך, וכל יום עלי אדמות יהיה בשבילך גיהינום.

היינה מהסס. קשה לו לסרב להצעה כה מפתה. כעבור רגע הוא מתעשת ומשיב.

- היינה: אני מעדיף גיהינום עלי אדמות, על פני הבטחות לגן עדן בשמיים.
בקרמן: רצית גיהינום עלי אדמות? זכית. לו למדת היסטוריה, היית יודע שלא נברא אדם שכומר קתולי לא הצליח להביאו לידי וידוי. נר זה שנועד להאיר את דרכך לגן עדן, יעניק לך ייסורי גיהינום.

הוא מקרב אל ידו של היינה את הנר הדולק.

- היינה: **(בפחד)** מתילדה. מתילדה..

לפתע נכנסת קמילה, אישה צעירה. בידה תיק ניירות.

קמילה: מר היינה?

בקרמן ממחר לכבות את הנר. הוא מבין שתוכניתו השתבשה.

בקרמן: אני לא צריך לענות אותך, היינריך. אלוהים מענה אותך בעצמו. **(ממחר לקמילה, מפשיל שמלתה, חושף את שדיה)** ראה את האישה הזאת, היינריך. הנה הצוואר שלה. הנה כתפיה. הנה שדיה. לטף אותם. נשק אותם. **(צוחק)** קדרת הצ'ולנט לפניך, ואין לך מזלג.

הוא יוצא. בינתיים חזרה קמילה ורכסה את שמלתה.

קמילה: שמי קמילה, אדוני.
 היינה: הגעת בזמן, ילדתי.
 קמילה: אני אוהבת את שיריך, אדוני.
 היינה: תודה.
 קמילה: רבים בגרמניה אוהבים אותם.
 היינה: תודה רבה.
 קמילה: אני שמחה לראות אותך, אדוני.
 היינה: אין בי עוד הרבה שיכול לשמח אותך.
 קמילה: המילים שלך.
 היינה: אינך רואה שאני גוסס?
 קמילה: אני רואה מלך הפוסע מלוא קומתו בעולם, ואנחנו הקטנים מתרוצצים בין רגליו האדירות לחפש לנו פרורים מהרהוריו.
 היינה: המלך הזה הוא שק החבטות של האלים הנוקמים בו על שהתחרה בהם על אהבת בני האדם.
 קמילה: מי שמולך בליבם של בני אדם, אדוני, לא יוכרע בידי האלים. **(היינה שותק)** אני מבקשת את רשותו של אדוני לשיר לו אחד משיריו. **(היא שרה "שיר אביב")**

זמרים שירם ירונו	אביב חדש הגיע
מעפאי אילן	ניצן יפרח ונוף
טלאים צחורים ירקודו	בתכלת הרקיע
ברוך ירק תלתן ⁵	ענן ורוד יחלוף

היינה אווז בידה ומנשקה, ואחר כך מחבק אותה. כעבור רגע תש כוחו.

קמילה: אני אבוא שוב מחר, אדוני.
 היינה: מתי?
 קמילה: אחר הצהריים. אינני רוצה להפריע לאדוני את מנוחתו.
 היינה: מחר אחר הצהריים תמצאי אדם שיצא מדעתו מרוב געגועים אלייך.

⁵ תרגום ש. שתל

קמילה:	בסדר, אדוני. אבוא מחר בבוקר.
היינה:	מחר בבוקר?! ומה על געגועי הלילה? לא אצליח לעצום עין מרוב צפייה.
קמילה:	בסדר, אדוני, אחזור שוב הערב.
היינה:	אולי לא תלכי?

היא מחייכת. נכנסת מתילדה.

מתילדה:	תודה רבה, גברת. הוא כבר עבד מספיק היום. הוא לא צריך יותר מזכירה.
היינה:	עוד מכתב אחד, מתילדה.
מתילדה:	אתה צריך לאכול, אנרי.
היינה:	אולי קמילה תאכל איתנו.
מתילדה:	אין יותר מקום ליד השולחן.
קמילה:	תודה, גברתי. (יוצאת)
מתילדה:	הכומר כעס מאד, אנרי. (היינה שותק) אני מפחדת. (היינה שותק) אני מוכנה להזמין לך כומר של יהודים. אני מוכנה אפילו להביא לך כיפה.
היינה:	את הכיפה שלי אני חובש תמיד על ליבי.
מתילדה:	אני מוכנה להדליק בשבילך נר שבת של יהודים.
היינה:	אני עיוור, מתילדה, אפילו צבא של נרות לא יאיר לי את החושך.
מתילדה:	אם האלוהים של היהודים מעניש אותך שבגדת בו, אני מוכנה שתחזור להיות יהודי.
היינה:	אני לא יכול לחזור להיות יהודי.
מתילדה:	למה?
היינה:	כי אף פעם לא הפסקתי להיות.

הוא צוחק וכעבור רגע משתתק.

מתילדה:	אז אולי המחלה שלך היא העונש שלי? אולי אני חטאתי? (הוא שותק) אם אתה לא מוכן להתפלל בשבילך, בקש רחמים למעני. גם אני סובלת. (הוא מהסס) הרבה אנשים חלו, וחזרו אליו, למרות שאף פעם לא האמינו.
היינה:	אני רוצה להאמין בדעה צלולה. לא בגלל שאני שוכב גוסס במיטה.
מתילדה:	אם לא תאמין בו, הוא ישלח אותך לגיהנום.
היינה:	אין גיהנום, מתילדה. המציאו אותו כדי להפחיד את הטיפשים.
מתילדה:	אני טיפשה, ואני מפחדת.
היינה:	ואני חכם ואני מפחד. כי אני לא יודע על מה אני נענש. אני לא יודע למה אני גוסס דווקא כשאני כל כך רוצה לחיות. למה הוא מתעקש לדחוף חופן עפר אל פי כדי להשתיק אותי? זוהי התשובה של האלוהים שלך? חופן עפר?

מתילדה חונקת את בכייה ואוחזת בידו. נכנסת דודה ז'ולי. בידה צלחת.

דודה ז'ולי:	את יכולה ללכת לנוח, מתילדה. (להיינה) לעסתי לך קציצה. רוצה? (הוא לא עונה) לפחות אין לך טחורים, אתה לא דואג שתירקב לך שן, וכנראה שגם כבר לא תצמח לך גיבנת.
-------------	--

היא צוחקת, מתיישבת לידם, ואוכלת בשתיקה.

תמונה 24

המקהלה שרה את השיר: "חנני".

עד כמה אקנא במתים	אנא אלי, קצר סבלי.
מתענה בכל יום כבר שבע שנים	הביאני במהרה לקבורה,
על הרצפה מתגלגל ומתפתל	יודע אתה שאיני מתאים
מתאווה למות ולא יכול.	למות בשמך מות קדושים.

שני קצינים מכניסים את המלך פרידריך וילהלם המוטל באלונקה. מלווה אותם כומר. פניו מוסתרים בכובעו.

קומר:	In hoc signo (בלטינית) Deo gratias ⁶ (אוהז בצלב התלוי על חזהו)
קצין:	Durus est hic sermo, et quis potest eum audire ⁷ . vinces ⁷ (להינה) המלך רוצה לדבר איתך, משורר.
היינה:	דווקא עכשיו? אני מחכה לאישה יפה.
קצין:	סתום ת'פה.
היינה:	כל חיי ניסיתי. לא הצלחתי.
קומר:	(על אוזן המלך) זה הוא, הוד מעלתו.
פרידריך:	למה הפסקת לכתוב נגדי, היינריך? אתה מרחם עלי כי חליתי?
היינה:	לא, אדוני.
פרידריך:	חשבת שכבר הובסתי?
היינה:	לא, אדוני. מצאתי לי יריב בשיעור קומתי, אדוני.
פרידריך:	גדול ממני? מי?
היינה:	מי שאתה קורא לו "אלוהים", אדוני.
קומר:	(על אוזן המלך) זה חילול קודש נורא, הוד מעלתו.
פרידריך:	מה אתה רוצה ממנו, מאלוהים?
היינה:	אני לא אוהב את הבדיחות שלו. (צוחק)
פרידריך:	(מזועזע) היינריך!
קומר:	(על אוזן המלך) האל במרומים יכעס מאד אם הוד מעלתו ימחל על כבודו ולא יוציא את האיש הזה להורג.
היינה:	(בכאב) הכוח שבני אדם נתנו לו השחית אותו. הזקנה טמטמה אותו. ההומור שלו השחיר ממוות. הוא נעשה מפלצת חסרת רחמים. שימות כבר. לפני שכולנו נעלה באש בגללו.
קומר:	(בקול רם) אותו צריך להעלות באש, הוד מעלתו.
פרידריך:	(לקצינים) קחו אותו לכיכר.

⁶ברוך האל

⁷בסימן זה תנצח

⁸קשה דרשה זו, גם למי שמסוגל להאזין לה

הקצינים מתקרבים אל היינה ובודקים אותו.

קצין א': כבר אין מה לשרוף, אדוני. הוא לא יבער יותר מדקה.
קצין ב': הוא בטח ימות לנו בדרך.

עכשיו נגלים פני הכומר. זהו בקרמן המסתער על היינה בזעם.

בקרמן: מות כבר. תפסיק לרדוף אותי. הלעג שלך מנקר בי כמו יתוש. מכרסם. מרעיל. מחלל כל מה שקדוש. אתה עשית את העולם הזה למקום שאי אפשר לחיות בו, ואתה גם תגורש ממנו, לפני שתצליח להרוס אותו. אפילו אתה לא תמצא עכשיו מילה שתציל אותך.

שני הקצינים עוצרים את בקרמן. הוא נאבק בהם עד שהוא מתמוטט ומת.

קצין א': הוא מת, אדוני.
היינה: הוא מת על קידוש השם, הוד מעלתו. הוא ראוי להיקבר לידך. (צוחק)
פרידריך: (להיינה) המוות שלך לא יגאל אותך מנקמתי, היינה. גרמניה תמשיך לרדוף אותך ואת ספריך עד קץ כל הדורות.

הקצינים מוציאים את בקרמן, המשרתים נוטלים את האלונקה, והפמליה פונה החוצה.

היינה: (אחריהם) גם אותך לא יגאל המוות מנקמתי, אדוני המלך. רוחי תרדוף אותך ואת בניך, ואת בני בניך, ותמשיך להזהיר מפניכם, ולהוקיע אתכם, וללעוג לכם, עד שכל בני האדם ידעו מי אתם.

המלך ומלווי יוצאים. כאביו של היינה מתגברים. הוא נאנק.

מתילדה: אתה רוצה מים, אנרי? (הוא לא עונה) אתה רוצה תחבושת קרה?
דודה ז'ולי: אני אטפטף קצת אופיום לפה שלו. תביאי סמרטוט לנקות את מה שיקיא.

מתילדה פונה לצאת. דודה ז'ולי נוטלת את הבקבוק האופיום.

דודה ז'ולי: שתי, אנרי. (מושיטה לו את הבקבוק) אפילו ציפורים יודעות מתי לעוף לגובה השמיים, וליפול משם אל הסלעים. שתי מהר לפני שתתחרט.

הוא נוטל את הבקבוק. מתלבט. מסתכל בה. שוב מתלבט, ואחר כך מחזיר לה אותו.

היינה: אני עדיין צמא לחיים הארורים האלה, דודה ז'ולי. עדיין משתוקק אליהם, כאילו רק אתמול נולדתי.

מתילדה הבחינה במתרחש וממהרת לחזור.

מתילדה: דודה ז'ולי! תני לי את הבקבוק.

דודה ז'ולי: הוא רוצה לשתות.
מתילדה: תביאי לו מים.
דודה ז'ולי: מה?
מתילדה: **(צועקת)** לכי תביאי לו מים!

דודה ז'ולי יוצאת. נכנסת קמילה. בידיה תיק ניירות.

מתילדה: שוב את כאן.
קמילה: הוא ביקש שאכתוב בשבילו.
היינה: שניים-שלושה שירים, מתילדה, ואני מבקש שלא תפריעו לי.
מתילדה: **(להיינה)** דווקא מה שאני לא יכולה לתת, אתה רוצה יותר מכל. **(לקמילה)**
אל תתקרבי אליו. הוא עדיין יכול להריח. **(יוצאת)**
קמילה: בוקר טוב, אדוני.
היינה: עכשיו את יכולה להתקרב.
קמילה: אני קרובה.
היינה: את כל כך יפה, קמילה. את היצור הנפלא, המקסים, והחמוד ביותר שראיתי בכל ימי חיי. **(מנשק את ידה)**
קמילה: תשומת הלב שאדוני מעניק לי עושה אותי מאושרת.
היינה: הניחי את הניירות על המיטה. **(קמילה מצייתת)** קחי את היד שלי בידיך. כן. כך. החליקי את ידי על פניך. על תלתליך. על צווארך. על כתפיך.

היא מנשקת את ידו, מלטפת את פניו. שתיקה.

היינה: אני רוצה להרגיש את ליבך. **(היא מניחה את ידו על חזה)** הוא פועם.
קמילה: גם שלך.

כעבור רגע הוא שומט את ידו.

היינה: **(בכאב)** אני לא אניח לו לגזול ממני את החיים האלה.
קמילה: אתה עדיין חי.
היינה: מה הטעם לחיות אם אינני מלך?
קמילה: השירה שלך היא מלכות, אדוני.
היינה: מלכות חולפת. כתר מלך הרוח קל כמו נוצה בחלום. והנה נגוז החלום, והכתר פרח ברוח. לו יכולתי, הייתי נאחז גם בקורת עץ רקובה. דווקא כשאני בטוח כל כך שאין אלוהים, הוא מנחית עלי מכה כה אנושה. **(הוא מתעשת)** חבקי אותי, קמילה. כשהוא יראה אותי בזרועותיך, הוא ייעלם מבויש בין העננים.

קמילה כורעת ומחבקת אותו. נכנסת מתילדה, עומדת רגע, מסתכלת בהם. כעבור רגע היא פונה לקמילה.

מתילדה: **(באיפוק)** צאי החוצה.
היינה: הישארי.

- קמילה: אני אבוא מחר. **(פונה לצאת)**
- היינה: **(אחריה)** הישאר. **(היא יוצאת. הוא פונה למתילדה)** קראי לה. רוצי אחריה. שלחי מרכבה.
- מתילדה: היא לא תיכנס יותר לבית הזה.
- היינה: אני אסע אחריה. קראי לעגלון. **(לעבר החלון)** קמילה! **(למתילדה)** אני רוצה לשאול ממנה עוד כמה פעימות לב. עוד כמה נשימות אוויר.
- מתילדה: אתה כבר פגר, אנרי. פגר לא רוצה יותר.
- היינה: אני רוצה.
- מתילדה: אתה חי בעולם שברא אלוהים, ובעולם הזה גם למשוררים אסור לרצות הכל.
- היינה: אלוהים כבר לא אוסר ולא מתיר. תראי עד היכן נפל. איך המתין למוות שישלח אלי את ידו, ומקווה שאכרע על ברכי ואתחנן לרחמיו. ראי כמה הוא מייחל לשמוע אותי מברך אותו ומת. אבל אני לא אברך ואמות. אני אקלל ואחיה. ארור אתה שמעכת אותי בעקב המגף שלך. ארור אתה שמחצת אותי כמו תולעת על האדמה. **(מצביע על החלון)** הרגע ראיתי אותו שם. הוא השתעל. כנראה גם הוא זקוק לרופא. **(מנסה לראות דרך החלון)** הנה הוא שם. מחייך בין העצים. בטוח שעוד רגע אכנע. **(קורא)** אני אחיה כמה שארצה. אני אכתוב כמה שארצה. אפילו הגוף הנרקב הזה לא יעצור בעדי.
- מתילדה: אתה לא יכול לרצות יותר ממה שאלוהים מרשה, אנרי. אתה לא יכול לאהוב יותר ממה שהוא מרשה. אתה לא יכול לבגוד יותר ממה שהוא מרשה. **(מחבקת אותו)** אתה לא יכול לרמות. ללעוג. לקנא. אתה לא יכול להכאיב יותר ממה שהוא מרשה.
- היינה: אני יכול הכל, מתילדה. הכל.

מתילדה ממשיכה לתבק את היינה עד שהוא חדל לנשום. חשכה.